

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

EAKR-TOIMENPIDEOHJELMIEN JA KANSALLISEN RAKENNERAHASTO- STRATEGIAN (2007-2013) ARVIOINTI VUOSINA 2007-2010

TL 3: Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen

7.5.2010

Net Effect Oy

Maarit Vuorela

Kaisa Lähteenmäki-Smith

Eeva Terävä

KaupunkitutkimusTA

Seppo Laakso

Päivi Kilpeläinen

Suomen aluetutkimus FAR

Liisa Kytölä

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Sisältö

1. Johdanto	3
1.1 Arviointiasetelma	3
1.2 Aineistot ja menetelmät	5
2. Toimintalinjan 3 erityspiirteet ja toteutus	6
2.1 Strategisten tavoitteiden yhdenmukaisuus	6
2.2 Strategisten tavoitteiden tarpeellisuus ja toteuma	10
3. Hankevalinnan kriteerit ja seuranta	15
3.1 Valintakriteerit, vastaavuus strategiaan tavoitteisiin ja kriteereiden toimivuus	15
3.2 Seuranta	17
4. Hankkeiden kohdentuminen	18
4.1 Suuralueiden toimenpideohjelmissa ilmaiset painopisteet	19
4.2 Hankkeiden ja rahoituksen kohdentuminen teemoittain	20
4.3 Rahoituksen alueellinen kohdentuminen	22
4.4 Hankkeiden strateginen kohdentumistarkastelu suuralueittain menoluokkien mukaan	24
5. Hankkeiden tarkastelu	27
5.1 Hankkeiden toteuttajatarkastelu	30
5.2 Hankkeiden strategisuus ja lisäarvo	32
5.3 Hallinnon toimivuus	34
5.4 Hankkeiden toiminta, tulokset ja vaikutukset	36
5.5 Erityistarkastelussa palvelurakenteiden kehittäminen hanketyössä	38
6. Yhteenveto ja kehittämissuhteet	39

1. Johdanto

Rakennerahastot ovat EU:n kehittämisvaroja, jotka on tarkoitettu vähentämään alueiden välisiä eroja ja parantamaan heikompien alueiden kilpailuedellytyksiä sekä ihmisten mahdollisuuksia työmarkkinoilla. Euroopan unionin tuki on lisärahoitusta kansalliseen kehittämistyöhön. Euroopan unionin rakennerahastojen tuki Suomen kehittämiseen ohjataan kahden rahaston, Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoittamien ohjelmien kautta. Varoista 93 prosenttia (1,6 miljardia euroa) kohdennetaan koko Suomessa toteutettavan EU:n Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteen ohjelmien kautta. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteen ohjelmia toteutetaan koko Suomessa. Itä- ja Pohjois-Suomi saavat muuta Suomea enemmän tukea harvan asutuksensa perusteella. Ahvenanmaa saa käyttöönsä EU:n rakennerahoitusta omien ohjelmiensa mukaisesti.

Suomessa EU:n rakennerahasto-ohjelmat lisäävät kilpailukykyä ja työllisyyttä. Niiden avulla tasoitetaan alueiden välisiä hyvinvointieroja ja parannetaan ihmisten mahdollisuuksia työmarkkinoilla. Rakennerahasto-ohjelmat luovat parempia yritys-, osaamis-, innovaatio-, työ- ja asuinympäristöjä. Suomessa rakennerahasto-ohjelmien tavoitteena on:

- synnyttää uusia yrityksiä ja työpaikkoja
- alentaa työttömyyttä ja vaikuttaa työllisyyden kasvuun
- kehittää aluetaloutta
- parantaa yritysten tuottavuutta ja kasvattaa kilpailukykyä
- nostaa koulutustasoa
- lisätä tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.

Rakennerahastojen ohjelmointiprosessi ohjelmakaudella 2007-2013 on kolmiportainen. Sen tasot ovat (1) Koheesiopolitiikan suuntaviivat, (2) Kansallinen strateginen viitekehys (eli Suomen kansallinen rakennepoliittinen strategia) ja (3) toimenpideohjelmat. Kansallisen rakennepoliittisen strategian 2007-2013 toteuttamista varten on Manner-Suomessa laadittu neljä suuralueittaista, EAKR-osarahoitteista toimenpideohjelmaa, jotka ovat Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Länsi-Suomen ja Pohjois-Suomen alueelliset kilpailukyky- ja työllisyystavoiteohjelmat. Ohjelmat pohjautuvat kunkin alueen omiin kehittämistarpeisiin. Ohjelmissa määritellään strategia, toimenpiteet ja niihin kohdistettava rahoitus sekä toiminnan tulosten mittarit ja niihin liitetyt tavoitetasot.

1.1 Arviointiasetelma

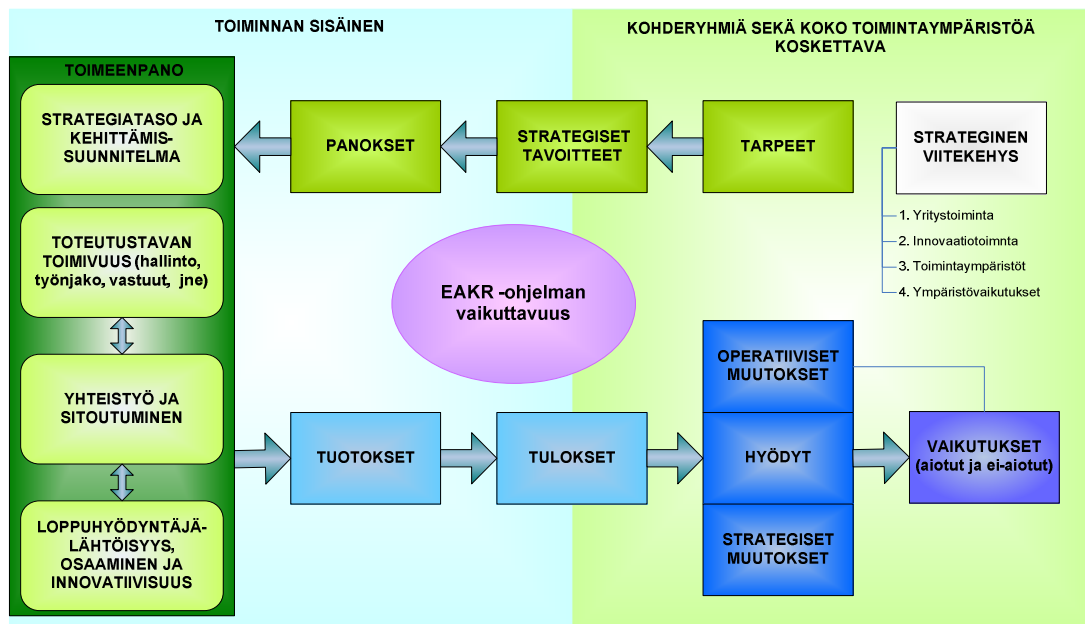
Vuosina 2007 – 2013 toteutettavien alueellisten EAKR- toimenpideohjelmien ja niitä ohjaavan kansallisen rakennerahastostrategian arviointivaihe keskittyi vuosiin 2007 – 2010. Puhtaasta väliarvioinnista on siirrytty enemmän kohti jatkuvaa arviointia, jota tehdään vuorovaikutuksessa rakennerahastotyön eri toimijoiden kanssa ja aidon kehittämistoiminnan hengessä. Virkamiestasolla arviointi perustuu jatkuvaan eri hankkeiden ja toimenpiteiden seurantatietojen hyödyntämiseen. Tämä tukee hankkeiden toteutusta ja hyvien käytänteiden leviämistä.

Ohjelmaa halutaan arvioida myös strategisesta näkökulmasta, jolloin päästään vastamaan moniin ylätasoin kysymyksiin, mm: miten ja millä keinoilla toimenpideohjelmat yrittävät saavuttaa niille asetetut strategiset tavoitteet; miten ne ovat pystyneet vastaamaan alueellisiin ja temaattisiin kehittämistarpeisiin; ovatko resurssit ohjautuneet järkevällä tavalla; millä tavalla rakennerahaston kautta ohjautuneet toimenpiteet tukevat muita kehittämistoimenpiteitä tai esimerkiksi, kuinka rakennerahastojärjestelmä toimii asiakkaan näkökulmasta. Strateginen ja kehittämisperusteinen arviointi tuottaa analyttisen näkemyksen järjestelmän strategisesta toiminnasta, sen tavoitteellisista ja toteutuneista painotuksista, onnistumisista ja epäonnistumisista. Arviointiasetelmaan kytkeytyy automaattisesti myös osaksi väliarvioinnin tavoitteita, sillä toimenpideohjelmien toteutumisen ja

tuloksellisuuden tarkastelu auttaa osaltaan ohjamaan ohjelmakauden loppua johdonmukaisempaan ja vaikuttavampaan suuntaan. Näistä lähtökohdista muodostuu arviointiasetelma kysymyksineen ja menetelmineen.

Arvioinnin strategisuuden lisäämiseksi on päätetty, että ohjelmakauden aikainen arviointi suoritetaan temaattisesti, eikä toimenpideohjelmakohtaisesti. Arvioinnissa otetaan kautta linjan huomioon tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen liittyvät kysymykset. Erityistä huomiota kiinnitetään arviointitiedon yhteismitallisuuteen ja arviointien yhteen sovittamiseen tavalla, joka turvaa jatkuvan arvioinnin periaatteiden toteutumisen. Ilman tätä kansallisesta rakennerahastotoiminnasta ei voida muodostaa kokonaisvaltaista kuvaa.

Arviointimallissa hyödynnetään kokonaisvaltaista vaikuttavuuden viitekehystä, joka yhdistää toiminnan, tulosten ja vaikutusten arvioinnin loogiseksi kokonaisuudeksi. EAKR-arvioinnissa mallinnettava vaikuttavuuden ketju voidaan hahmottaa kuviossa 1 esitetyn mukaisena tulosketjuna, jossa hankkeen toimenpiteiden kokonaiskuva ja yksittäisten toimenpiteiden syy-vaikutus –suhteet saadaan avattua täsmällisiksi vaikutusketjuiksi.

Kuva 1. Arvioinnin viitekehys.

Pyrimme myös arvioimaan ohjelman ja hankkeiden interventiologiikkaa eli tarkastelemaan minkälaisin toimenpitein saadaan erilaisia vaikutuksia aikaiseksi, eri toimijoiden ja kohderyhmien kannalta eri olosuhteissa. Tällä lähestymistavalla tuodaan lisäarvoa kehittämistyöhön, jossa tärkeää on tulosten ja vaikutusten lisäksi tarkastella mitkä toimintaprosessit ovat erityisen vaikuttavia ja mitkä taas eivät. On erityisen tärkeää tunnistaa muutoksen edellytykset ja pullonkaulat, jotta syntyy jatkuvasti hyödynnettävää tietoa muutosprosessien tueksi.

Aineiston osalta hyödynnämme valmiin kirjallisen materiaalin, kuten ohjelma- ja hankeasiakirjojen lisäksi, sähköistä survey-kyselyä, EURA2007-indikaattoriaineistoa, muuta seurantatietoja, karttapohjaisia tarkasteluja (paikkatietoaineistot tai vastaavat) sekä asiantuntija- ja avainhenkilöhaastatteluja. Kaikkia aineistoja hyödynnetään metodologisen triangulaation periaatteella, yhdistäen määrällinen ja laadullinen analyysi. Tiedon keruu pohjautuu koko arvioinnin aikana siihen, että samoja kysymyksiä ja teemoja tullaan tarkastelemaan ja kysymään eri

hallinnontasojen ja toimialojen näkökulmasta sekä virastojen henkilöstön, järjestöosapuolten, asiakkaiden ja sidosryhmien kannalta.

1.2 Aineistot ja menetelmät

Tässä raportissa esitetään 7.5.2010 mennessä kerätyt arviointitulokset ja -johtopäätökset arvioinnista, jossa on tarkasteltu EAKR-rakennerahasto-ohjelmien ja kansallisen rakennerahastostrategian 2007–2013 toteutumista toimintalinjan 3 eli alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantamisen osalta. Tätä arviointiraporttia on täydennetty kumuloituvasti koko arviointiprosessin ajan. Edellinen raportti on toimitettu ministeriöön 31.3.2010. Tämän raportoinnin jälkeen arviointi on edennyt hankkeille sekä maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöille osoitetuilla kyselyiden tuloksilla. Samoin arvioinnissa on tarkasteltu hankerahoituksen alueellista kohdentumista entistä tarkemmin.

Tähän mennessä arvioinnissa on tarkasteltu hankkeiden valintakriteeristöjen vastaavuutta kansallisen rakennerahastostrategian tavoitteisiin sekä kriteereiden toimivuutta hankevalinnassa. Tämän suhteen on kiinnitetty huomiota ohjelma-asiakirjoja tarkasteltaessa siihen, miten kattavia ja yksiselitteisiä kriteerit ovat. Lisäksi on arvioitu haastatteluihin perustuen sitä, miten läpinäkyvää kriteerien käyttö on ja miten hyvin vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta on mahdollista mitata sovelletuilla indikaattoreilla.

Lisäksi tarkastelun kohteena on ollut se, miten toimintalinjan 3 toteutuksessa on edistytty. Tätä on tarkasteltu hankkeiden temaattisen kohdentumisen kautta pääasiassa EURA 2007-raportointijärjestelmässä tilastoitua hankeaineistoa analysoimalla. Samoin on tarkastelu sitä, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet ohjelmien ja strategian toteutumisen edistymiseen sekä mitkä ovat tämän suhteen mahdolliset tulevat kehityskuvat ja riskitekijät. Tähän liittyen tietoa on kerätty ohjelmien rahoittajaviranomaisten haastatteluin.

Ohjelmien ja rakennerahastostrategian edistymisen tarkastelu on aloitettu lisäksi tapaustutkimuksin. Tarkastelun kohteeksi on valittu kahdeksan ohjelman strategisten tavoitteiden kannalta kiinnostavaa hanketta. Tapaustutkimusten tarkoituksena on tuottaa tietoa sekä ohjelman strategisen ja toimenpidetason yhteensopivuudesta että ohjelman vaikuttavuudesta. Lisäksi tapaustutkimusten kautta tuotetaan asiakasnäkökulman tietoa ohjelman toimivuudesta sekä tunnistetaan hyviä käytäntöjä.

Osana arviointia toteutettiin huhtikuussa 2010 kaksi laajaa kyselyä. Ensimmäinen kysely lähetettiin kaikkien maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöille. Kyselyn vastausprosentiksi muodostui 29 prosenttia (65/221). Vastaukset jakautuivat suuralueittain varsin tasaisesti. Eniten vastauksia tuli Länsi-Suomen ohjelma-alueella toimivilta henkilöiltä (31 %) ja vähiten Pohjois-Suomesta (19 %). Etelä- ja Itä-Suomea edustavien vastaajien osuudet ovat melkein samat – 26 ja 25 prosenttia. 39 prosenttia kyselyyn vastanneista edustivat valtion viranomaisia ja 48 prosenttia maakuntaliittoja. Loput kahdeksan vastaajaa olivat yritysten kuntien ja kunnallisten kehittämisorganisaatioiden edustajia.

Toinen kysely osoitettiin 478 hankkeelle, jotka olivat kyselyn lähettämishetkellä eli 16.4.2010 luokiteltuna EURA 2007-järjestelmässä käynnissä oleviksi toimintalinjan 3 hankkeiksi. Pyyntö vastata kyselyyn lähetettiin kunkin hankkeen hakijaorganisaatioon hankkeen vastuuhenkilön sähköpostiosoitteeseen. Vastaajia kertyi noin 27 prosenttia eli 127 kyselyn saaneista. Ohjelma-alueittain vastaukset jakautuivat tasaisesti: Pohjois-Suomesta vastauksia tuli 28, Itä-Suomesta 27, Länsi-Suomesta 23 ja Etelä-Suomesta 22 prosenttia. Hankekyselyn kohdalla suurin osa vastaajista, 40 prosenttia, edustaa kuntaorganisaatioita. 12 prosenttia vastaajista työskentelee valtion viranomaisten palveluksessa. Myös järjestöt ja yhdistykset (11 %), kuntayhtymät (7 %), yritykset (6 %) ja kehittämisorganisaatiot (6 %) muodostavat selkeät vastaajaryhmät.

2. Toimintalinjan 3 erityspiirteet ja toteutus

Kansallisella tasolla määriteltynä toimintalinjan 3 painopiste kohdentuu liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien sekä niihin liittyvien palveluiden edistämiseen ja luonnon- ja kulttuuriympäristöjen suojeluun ja kehittämiseen. Tämän toimintalinjan toimilla tulee olla suora kytkös alueen elinkeinoelämän ja yritystoiminnan kehittämiseen.

Kansallisen rakennerahastostrategian mukaisesti toimintalinjan 3 alueellinen keskittyminen on eri suuralueilla lähtökohtaisesti erilaista. Itä- ja Pohjois-Suomessa hankkeet kohdistetaan koko suuralueelle, kun taas Etelä- ja Länsi-Suomessa ainoastaan haasteellisimmiksi määritellyille alueille. Yleisasetuksen artiklan 32 mukaisesti suurten kaupunkiseutujen kehittäminen on erotettu muusta kehittämistyöstä omaksi toimintalinjaksi. Tämä menettelytapa koskettaa Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen suuralueita.

Alueellista tasoa käytännössä tarkastellen toimintalinjalla on kaksi erityspiirrettä verrattuna muihin toimintalinjoihin. Ensinnäkin, toimintalinjan 3 vaikutukset aluekehitykseen ovat leimallisesti välillisiä. Tällä tarkoitetaan sitä, että toimintalinjan 3 tavoitteet ja painopisteet kohdistuvat alueiden kehittämisen yleisiin edellytyksiin, joilla pyritään parantamaan alueiden vetovoimaa sekä kilpailukykyä yritystoiminnan toimintaedellytysten, asukkaiden elinolojen ja hyvinvoinnin kannalta. Nämä vaikutukset näkyvät usein vasta pitkällä aikavälillä ja siten suoraa yhteyttä tai selviä mittareita tämän vaikuttavuuden mallintamiseksi on mahdoton löytää. Toiseksi, julkisten toimijoiden osuus hankkeiden toteutuksessa korostuu. Johtuen pitkälti fyysisen toimintaympäristön parantamisen painottumisesta, toimintalinjassa 3 korostuvat julkiset toimijat – kunnat ja valtion aluehallinto – samoin kuin hankkeiden julkinen rahoitus myös omarahoitusosuuden osalta.

2.1 Strategisten tavoitteiden yhdenmukaisuus

Tarkastelemme EAKR-toimenpideohjelmien ja kansallisen rakennerahastostrategian (2007-2013) strategisten tavoitteiden yhdenmukaisuutta kolmessa suhteessa:

- Ajallisena loogisuutena ja yhdenmukaisuutena: ovatko nykyisen ohjelman valinnat johdonmukaisia suhteessa edellisen kauden kokemuksiin ja näiden hyödyntämiseen ohjelmatyössä
- Sisäisenä yhdenmukaisuutena ja johdonmukaisuutena: ovatko tavoitteet ja keinot, sekä näiden toteuttamiseksi käytettävät mittarit yhdenmukaisia ja kykeneviä toteutumaan yhtäaikaaisesti (eivät keskenään ristiriitaisia)
- Ulkoisena yhdenmukaisuutena: ovatko tehdyt valinnat tavoitteiden ja toimenpiteiden suhteen johdonmukaisia ja yhteensopivia muiden oleellisten strategisten linjausten kanssa (rakennerahastostrategia, Lissabonin ja Göteborgin strategia) [1] Ovatko eri ohjelmavälineet toisiaan täydentäviä?

Edellisen ohjelmakauden 2000-2006 tavoite 1 ja tavoite 2 -ohjelmien väliarvioinneissa, väliarviointien tarkistuksissa sekä teema-arvioinneissa esitettiin johtopäätöksiä ja suosituksia seuraavalle, nyt käynnissä olevalle ohjelmakaudelle. Suosituksia ja niiden huomioimista on käsitelty kaikissa Suomen EAKR-ohjelmien ohjelma-asiakirjoissa. Suomen tavoite 1 ja 2 -ohjelmien loppuarvioinnissa on koottu kaikista ohjelmista synteesi keskeisistä kehittämisteemoista uusia rakennerahasto-ohjelmia varten Suomessa ja muissa maissa. Loppuarvioinnissa nostetaan esiin seitsemän keskeistä suositusta, jotka koskevat rakennerahasto-ohjelmia yleisesti.

- Priorisointi: Ohjelmien painopistealueiden määrittelyn tulee olla valikoivampaa ja resurssien allokointia on suunnattava siten, että enemmän resursseja kohdentuu pienempään joukkoon prioriteetteja. Ohjelmarakenteen tulee olla yksinkertaisempi ja joustavampi.
- Hallinto: Ohjelmien hallintorakenteen tulee olla yksinkertainen ja läpinäkyvä sekä kansallisella että alueellisella tasolla.
- Ohjelmien integrointi: EU:n rakennerahasto-ohjelmien ja kansallisen aluekehittämisen integrointia tulee kehittää edelleen ja eri ohjelmien roolia on selvennettävä.

Hyvien käytäntöjen hyödyntäminen: Ohjelmissa kehitettyjä hyviä käytäntöjen ja innovaatioiden hyödyntämistä tulee parantaa ja niiden välittymistä alueiden välillä pitää systematisoida.

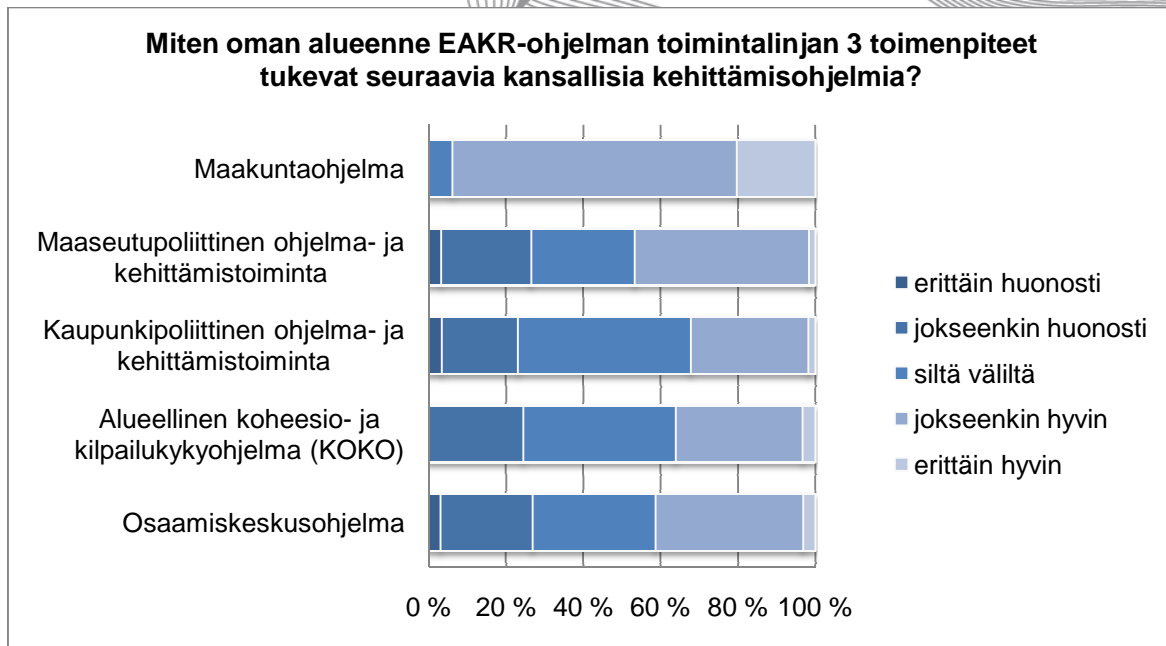
Pitkän ajan vaikutukset: Ohjelmien kumulatiivisiin pitkän ajan vaikutuksiin aluekehityksessä tulee kiinnittää enemmän huomiota. Hankkeiden valinnassa pitää painottaa vaikutuksen keston ulottumista pitkälle yli hankkeen toteutusajan.

Kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutus: Tarvitaan uudenlaisia toimenpiteitä, joilla pystytään luomaan synergiaa kaupunki- ja maaseutualueiden kehityksen välille.

Lissabonin strategia: Aluekehittämisessä on pitkäaikainen tarve edistää innovatiivisuutta sekä yritysten ja alueiden kilpailukykyä. Tätä varten tarvitaan uusia näkökulmia ja lähestymistapoja.

Ohjelmakaudella 2007-2013 EAKR-ohjelmien ohjelmarakenne on yksinkertaistunut ja selkeytynyt edelliseen kauteen verrattuna suuraluepohjaisuuden myötä. Myös ohjelmien sisäinen rakenne on selkiytynyt ja tullut joustavammaksi, kun edellisellä ohjelmakaudella sovellettu toimintalinjojen jako toimenpidekokonaisuuksiin on poistunut.

EAKR-ohjelmien vastaavuus kansallisiin ohjelmiin, erityisesti maakuntaohjelmiin, osaamiskeskusohjelmaan ja aluekeskusohjelmaan on huomioitu hyvin suuralueiden ohjelma-asiakirjoissa. Arvioinnissa tullaan kiinnittämään erityishuomiota siihen, miten ohjelmat linkittyvät ja tuottavat synergiaa käytännön ohjelmatyössä. Koheesio- ja kilpailukykyohjelman (KOKO) käynnistyminen vuonna 2010, ja muun muassa aluekeskusohjelman sulautuminen siihen, tuo toivottavasti helpotusta EAKR-ohjelmien ja kansallisten ohjelmien yhteen nivomiselle, kun aluekehittämisen kenttä yhtenäistyy ja alueiden kilpailukykyä edistetään yhä maakuntalähtöisemmin. Maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöjen kyselyvastausten mukaan maakuntaohjelmalla on huomattava vastaavuus toimintalinjan 3 kehittämislinjauksiin, mutta kansallisten kehittämisohjelmien osalta on vielä kehittämistä.

Kuva 2. Maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöjen näkemyksiä EAKR-ohjelmien toimenpiteiden yhteensopivuuteen muihin kansallisten kehittämissuunnitelmien kanssa.

Maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöiltä tiedusteltiin myös näkemystä siitä, miten rakennerahastojen ja muun EU -rahoituksen yhteensovittaminen on toteutunut. Noin 36 % prosenttia vastaajista arvioi toiminnan onnistuneen joko jokseenkin tai erittäin hyvin. Vähän yli 30 % suhtautui yhteensovittamisen onnistumiseen negatiivisesti ja loput vastaajista arvioivat toteutuksen olevan siltä väliltä. Vastaajien mukaan rahoituksen yhteensovittaminen oli onnistunut hyvin esimerkiksi matkailualalla. Yritystoiminnan tukeminen yleensäkin koettiin sellaiseksi osa-alueeksi, jolla eri rahoitusmuotojen yhteensovittamisesta oli positiivisia kokemuksia. Vastauksissa annettiin myös esimerkkejä EAKR -rahoitteisten investointien yhdistämisestä ESR -rahoitteiseen toimintaan.

Vaikka muutamissa vastauksissa tuodaankin esiin Euroopan maaseuturahaston ja EAKR -toiminnan selkeät yhteiset pelisäännöt, korostuu vastauksissa kuitenkin vahvemmin yhteistyön ongelmallisemmat puolet. Maaseutuohjelmien todetaan elävän omassa maailmassaan. Maaseuturahaston ja EAKR -toiminnan yhteensovittamisessa nähdään paljon parannettavaa. Eri ohjelmien sitominen yhteen koetaan hankalaksi, koska ohjelmien toiminta ja rahoituskanavat ovat toisistaan irrallaan. Yhdessä vastauksessa nostetaankin esiin mm. eri ohjelmien toisistaan poikkeavat lomakkeet sekä maksatus- ja tarkastuskäytännöt. Vastaajan mukaan hallintokäytäntöjä pitäisi yhtenäistää – tavoitteen tulisi olla yksi yhteinen aluekehitysohjelma. Kommentteja siitä, mihin kehittämisteemoihin liittyen yhteensovittaminen erityisesti olisi epäonnistunut, ei juurikaan annettu. Muutamissa vastauksissa mainitaan innovaatioympäristöjen kehittäminen, lähialueyhteistyö ja yritysneuvonta.

Neljän suuralueen ohjelmissa on selviä painotuseroja toimintalinjan 3 sisällä. Erot perustuvat yhtäältä käytettävissä olevien resurssien eroihin ja toisaalta suuralueilla tehtyihin analyyseihin alueiden vahvuuksista, heikkouksista, uhista ja mahdollisuuksista. (Tarkempi listaus toimintalinjan 3 painotuksista suuralueittain on raportin liitteenä.)

Etelä-Suomen ohjelmassa painottuvat ympäristönsuojelu luonnonsuojelun ja ympäristöystävällisen liikenteen näkökulmasta, matkailun edellytysten kehittäminen, kulttuuri sekä kaupunkien ja maaseudun kokonaisvaltainen kehittäminen.

Länsi-Suomen ohjelman painotukset ovat viimeistä kohtaa lukuun ottamatta lähes samanlaiset kuin Etelä-Suomessa. Länsi-Suomessa panostetaan lisäksi teknologian siirtoon ja yhteistyöverkostoihin.

Itä-Suomessa painopisteet jakautuvat laajempaan teemajoukkoon kuin Etelä- ja Länsi-Suomessa. Itä-Suomen ohjelmassa on vahva painotus tietoyhteiskuntaan, liikenteen kehittämiseen, energiatehokkuuteen, vesi- ja jätevesihuoltoon sekä näiden ohella myös muuhun ympäristönsuojeluun, matkailuun ja kulttuuriin.

Pohjois-Suomen ohjelmassa painotetaan kansalaisten tietoyhteiskuntaa, liikennettä (vähemmän kuin Itä-Suomessa), energiatehokkuutta, ympäristönsuojelua, matkailua sekä kulttuuria.

Erojen näkymistä itse projektitason toteutuksessa, valintakriteerien käytössä ja ohjelmien toimeenpanossa tarkastellaan seuraavissa alaluvuissa ja arviointihankkeemme jatkototeutuksessa.

Sisäisen koherenssin osalta tavoitteet näyttävät johdonmukaisilta, eikä sisäisiä ristiriitaisuuksia näytä esiintyvän. Vasta hanketason analyysi ja ohjelman vaikutuslogiikan syvällisempi tarkastelu auttaa meitä tekemään tässä suhteessa tarkempia johtopäätöksiä. Teemat ovat tavoitteiden kannalta relevantteja ja perustuvat sekä alueellisille toimintaympäristöjen analyyseille että edellisen kauden opetuksille. Keskeisiin megatrendeiksi tunnistettaviin ughiin, kuten ilmastomuutokseen, pureudutaan ohjelmissa varsin hyvin; esim. Pohjois-Suomessa uusiutuvan energian kehittäminen ja ympäristöriskien ehkäiseminen tai Etelä-Suomessa ympäristöriskit. Itä- ja Länsi-Suomessa tämä linkki on hieman heikommin näkyvissä ainakin strategiatasolla. Väestön ikääntymiseen pureudutaan kaikissakin ohjelmissa, ja erilaisten uusien palveluratkaisujen testaaminen on tässä suhteessa mukana keskeisenä toimenpiteenä kaikissa strategioissa.

Ulkoisen koherenssin osalta Lissabonin strategian mukainen innovatiivisuuden ja kilpailukyvyyn näkökulma on vahvana painoalueena sekä ohjelma-asiakirjoissa esitetyissä strategioissa että suunnitellussa resurssien allokoinnissa. Onkin arvioitu, että n. 88 % rakennerahastovaroista käytetään suoraan Lissabonin tavoitteiden mukaisiin toimiin ja EAKR-ohjelmienkin kohdalla tämä osuus on n. 80% (VM 2008, 81). Muista EU-tason strategioista erityisen relevanttina voidaan pitää Itämeri-strategiaa ja sen kestävään kehitykseen, meriturvallisuuteen ja riskien hallintaan tai alueelliseen houkuttelevuuteen liittyviä teemoja.

Eriyisen kiinnostavina hanketyypeinä jatkoanalyysimme ja arviointihankkeemme toteutuksen kannalta listauksista nousevat infrastruktuuri ja logistiikka (ml. tietoyhteiskuntakehitystä tukeva toiminta), erilaiset testaus- ja pilotointihankkeet (erityisesti palveluinnovaatioihin, mutta myös ympäristöriskien hallintaan liittyen, erityisesti Pohjois-Suomessa), luonnonvarojen kestävä käytön hankkeet (energiatehokkuus ja uudet energiamuodot esim.) ja vetovoimahankkeet (erityisesti kulttuuri- ja matkailuhankkeet). Hankkeet on luokiteltavissa myös innovatiivisuuden ja sisältämänsä riskin ja uutuusarvon mukaan.

Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantamisen teemaan sisältyy kaikilla alueilla testaamiseen, pilotointiin ja uudenlaisten toimintamallien luomiseen tähtäviä toimia (kokeiluosiot). Tästä huolimatta hyvien käytäntöjen ja uusien sosiaalisten, organisatoristen ja palveluinnovaatioiden hyödyntäminen ja siihen liittyvä toiminta ei nouse alueiden ja teemojen välisenä vuorovaikutuksena selkeästi esille ohjelma-asiakirjoissa, mikä saattaa heikentää hyvien käytäntöjen hyödyntämisen edellytyksiä. Hyvien käytäntöjen ja alueiden välisen konkreettisten onnistumisten ja oppien vaihto tulisi olla selkeämmin mukana hankkeidenkin arkitoiminnassa ja kansallisen tason ohjelmatyössä, eikä sitä tulisi jättää kansallisten kehittämishankkeiden tehtäväksi. Tämän, samoin kuin hankkeiden pitkän ajan vaikutusten näkökulman, tulisi olla selvemmin näkyvissä mm. hankkeiden valintakriteereissä. Ohjelma-asiakirjoissa esitetyt kriteerit eivät nosta näitä esiin.

2.2 Strategisten tavoitteiden tarpeellisuus ja toteuma

Maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöille osoitetussa arviointikyselyssä kartoitettiin huhtikuun lopulla kunkin suuralueen osalta sitä, kuinka merkittävänä toimintalinjalle 3 valittuja strategisia painopisteitä pidetään alueen tämän hetkisten haasteiden ja kehittämistarpeiden kannalta. Lisäksi kysyttiin myös sitä, miten hyvin nämä tavoitteet ovat kyselyn toteutusajankohtaan mennessä toteutuneet. Näiden kysymysten osalta kunkin suuralueen vastausten keskiarvot ovat kuvattuna alla olevissa nelikentissä, joissa pystyakseli osoittaa kunkin strategisen painopisteen tärkeyttä ja vaakakseli kuvaa tähänastista toteutumista.

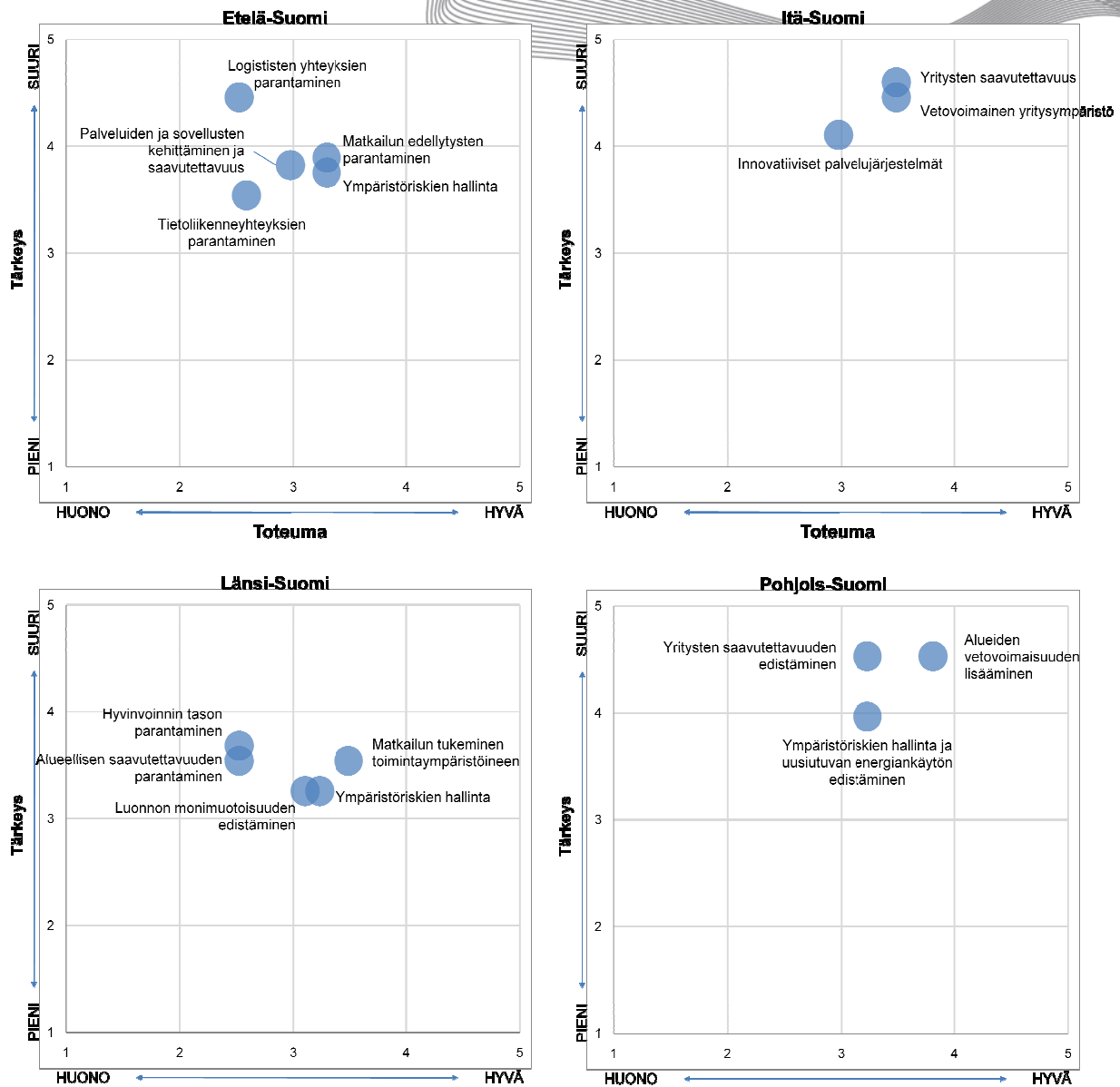
Kaikkien suuralueiden osalta minkään strategisen painopisteen saama arvio tähänastisesta toteutumasta ei ylittänyt arvioita painopisteiden merkittävyydestä. Tämä on tietenkin luonnollinen tulos, sillä harvoin tämän tyyppisessä ohjelmakehittämisessä voidaan täysin sanoa, että tavoiteltu tulos on saavutettu. Kuitenkin voidaan todeta, että ympäristöriskien hallintaan ja luonnon monimuotoisuuden liittyvät tavoitteet ovat vastaajien mielestä toteutuneet kaikista parhaiten, eli nelikenttäkuviosta tulkittaessa tämä tarkoittaa sitä, että pystyakselin ja vaakakselin arvot ovat näiden osalta lähimpänä toisiaan. Ympäristönsuojeluun liittyvien tavoitteiden osalta on kuitenkin myös todettava, että näiden suhteen merkitystään ei nähdä kovin korkealla alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantamiseksi, joten siinä mielessä tavoitetasoonkin on helpompi päästä.

Samoin matkailuun liittyvissä kehittämistavoitteissa on päästy muihin painopisteisiin verrattuna lähemmäksi tavoitetasoa. Itä-Suomessa matkailun kehittäminen sisältyy vetovoimaisen yritys ympäristön kehittämiseen ja Pohjois-Suomessa alueiden vetovoimaisuuden kehittämiseen; Etelä- ja Länsi-Suomessa matkailun kehittäminen on asetettu omaksi painopistealueeksensa. Näiden kaikkien ohjelma-alueiden osalta voidaan nelikentistä todeta, että matkailuun liittyvä kehittäminen on toteutunut muita painopisteisiin nähden melko hyvin.

Kaikista suurin välimatka painopisteiden merkittävyydessä suhteessa tähänhetkiseen toteumaan liittyy alueellisen saavutettavuuden parantamiseen. Eniten jäljessä suhteessa tavoitteisiin ollaan vastaajien näkemysten mukaan Itä-Suomessa vetovoimaisen yritys ympäristön kehittämisessä, Pohjois-Suomessa yritysten saavutettavuuden parantamisessa, Etelä-Suomessa logististen yhteyksien ja tietoliikenneyhteyksien kehittämisestä ja Länsi-Suomessa alueellisen saavutettavuuden parantamisen painopisteiden toteutuksessa. Myös yritysten toimintaympäristöön liittyvässä kehittämistyössä ollaan muihin painopisteisiin verrattuna jäljessä.

Erityisenä hallinnollisena ongelmana esiin nousee palvelukokeilu, johon liittyvä kehittäminen laahaa kyselyn tulosten perusteella jäljessä siitä, mikä tähän liittyvän kehittämistyön merkitys alueiden toimintaympäristön laadun parantamiselle olisi; Itä-Suomessa innovatiivisten palvelujärjestelmien, Länsi-Suomessa hyvinvoinnin tason parantamisen ja Etelä-Suomessa palveluiden ja sovellusten kehittämisen ja saavutettavuuden painopisteen osalta. Eräs vastaaja kommentoi, ettei palvelukokeiluun saatu mukaan kuntia, vaan ainoastaan perinteisiä hanketoimijoita. Toinen arvelee, että ylimatekunnallinen kokeiluosio tuottaa keskimäärin huonompia tuloksia kuin muu hanketoiminta. Palvelukokeilua kommentoidaan työlääksi ja vaikuttavuudeltaan vähäiseksi. Kokeiluosiota kuvataan jopa täysin turhaksi. Palvelujärjestelmien kehittämiseen liittyvää problematiikkaan on paneuduttu tarkemmin luvussa 6.4.

Merkillepantavaa Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen osalta on lisäksi se, että näillä ohjelma-alueilla toimintalinjan 3 toimenpiteitä pidetään kautta linjan merkittävimpinä alueelliselle kehitykselle, kuin mitä Länsi- ja Etelä-Suomessa. Tämä näkyy nelikenttäkuviosta sen kautta, että Itä- ja Pohjois-Suomen vastaukset painottuvat selkeämmin lähemmäs oikeaa yläkulmaa.

Kuva 3. EAKR-toimenpideohjelmien kehittämislinjausten tärkeys suhteessa näiden toteumaan maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöjen mukaan.

Ohjelman lisäarvo alueiden kehittämistyössä

Kansallisessa rakennerahastostrategiassa on yhdeksi rakennerahastovaroin rahoitettavan toiminnan peruseriaatteeksi linjattu rahastojen tarkoitus luoda alueiden kehittämiseksi sellaista lisäarvoa, joka on rahoitetun toiminnan rahallista määrää suurempi. Tämä edellyttää ohjelmatyön luovan sellaisia uusia toimintamalleja, jotka edistävät eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja verkostoitumista. Aikaisemmilta rahastokausilta on saatu hyviä esimerkkejä siitä, miten suhteellisen pienin varoin on voitu luoda toimintaa, jolla on suuri vipuvaikutus alueen muulle kehitykselle sekä luoto uusia toimintamalleja, joita ei pelkästään kansallisin kehittämisvaroin oltaisi saatu aikaiseksi. Rakennerahastostrategian linjausten mukaisesti edellisestä rakennerahastokaudesta vähentynyt rahoitus edellyttää, että uudella ohjelmakaudella rakennerahastovarat ohjataan aiempaa tehokkaammin sellaisiin toimiin ja hankkeisiin, jotka tuovat selkeää lisäarvoa kansalliseen aluekehittämistoimintaan.

Maakuntien yhteisryhmille huhtikuussa 2010 tehdyssä kyselyssä tiedusteltiin vastaajien näkemyksiä siitä, mikä on tällä hetkellä rahoitettavan hanketoiminnan tuoma lisäarvo alueiden kehittämistyössä. Vastaajia pyydettiin arvioimaan toimintalinjalla 3 toteutetun hankerahoituksen osalta, mikä on yleisimmin sellaista toimintaa, jota tulisi rahoittaa muutenkin, ja jolla siten ei ole niin suurta lisäarvoa ja vipuvaikutusta alueen muulle kehittämiselle. Noin puolet vastaajista mainitsi infrastruktuuri- ja ympäristöhankkeiden olevan usein luonteeltaan sellaisia, jotka kuuluisivat valtion rahoitettaviksi, mutta joihin ei tästä huolimatta rahoitusta saada. Toisaalta vastauksissa tulee ilmi myös se ristiriita, että koska valtiolla ei ole näihin tarpeeksi kansallista rahoitusta myönnettäväksi, on EU-rahoitukseen turvautuminen monesti ainoa mahdollisuus, sillä infrastruktuurin toimivuus on aluekehityksen yksi peruselementeistä. Infrastruktuurihankkeiden lisäksi kuntien lakisääteisiä tehtäviä nähdään rahoitettavan EU-rahoituksessa jokseenkin usein.

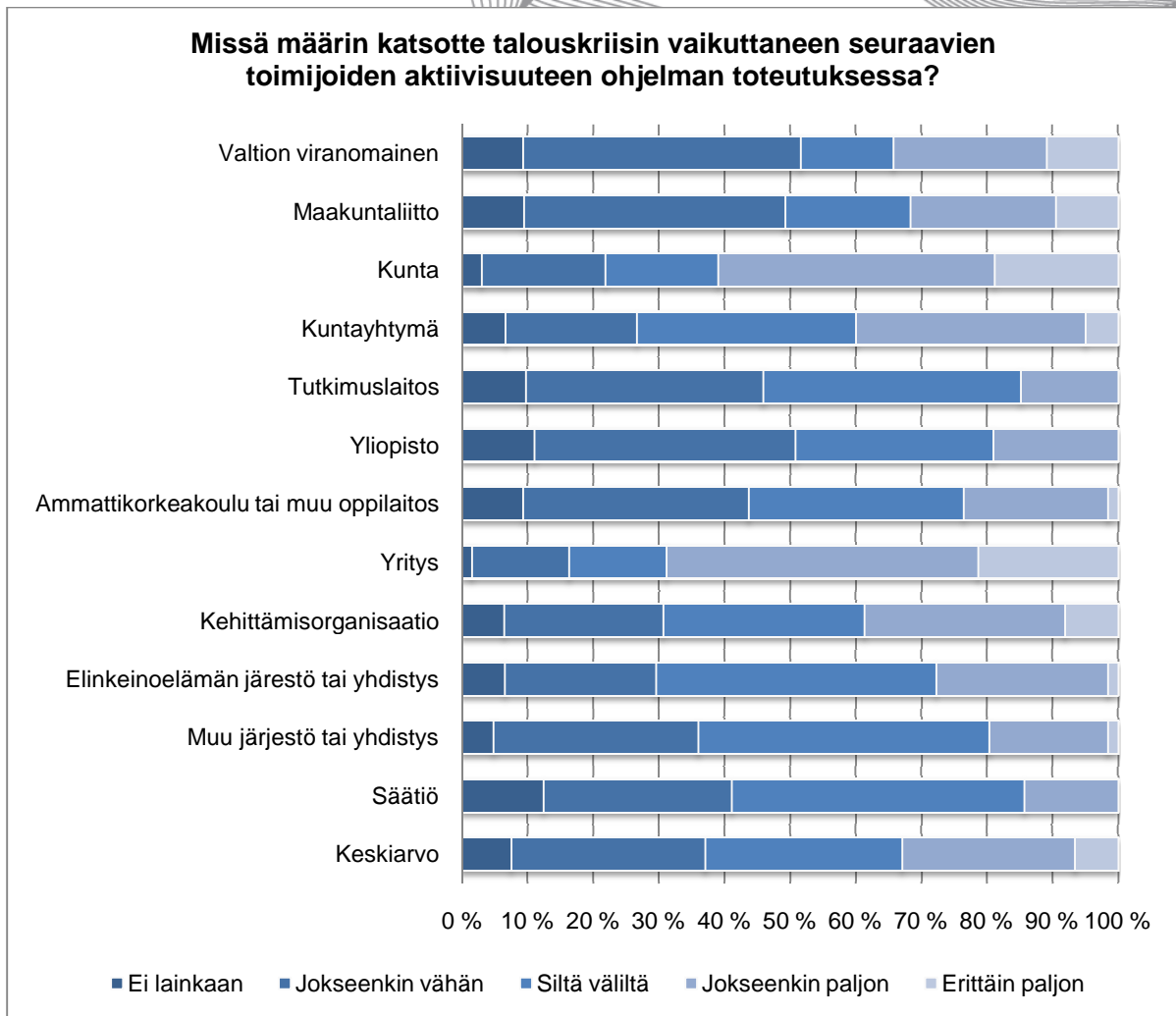
Ongelman kyselyyn vastanneet näkevät ohjelman tavoitteiden toteutumisessa sen, että osa hankkeista on ohjautunut yhä vähemmän lisäarvoa tuottavaan suuntaan kuin aikaisemmin. Hankaluutena koetaan myös niin sanotut ”järjettömät” hankkeet, joiden käsittelyyn menee paljon aikaa ja vaivaa. Hankkeita on arvosteltu myös liiallisesta kotikutoisuudesta. Eräs vastaaja jopa arvelee, että joitain hankkeita olisi suunniteltu vain tiettyjen ihmisten työllistämistä ajatellen. Toisen vastaajan mukaan kaikissa hankkeissa tavoitteet eivät ole olleet tarpeeksi korkealla. Hankkeet eivät aina vaikuta relevanteilta suhteutettuna todelliseen tarpeeseen ja niissä ei aina ole kehittämistä – hakemuksia on rätätelöity ennen kaikkea rahoittajaa varten. Kunnat ja yritykset eivät ole tehneet uusia ja rohkeita aloitteita. Hankkeiden valinnassa on myös unohdettu se, että niiden pitäisi sisältää selkeitä elinkeinopoliittisia kytkentöjä. Näin on vastaajan mukaan ollut erityisesti ympäristö- ja infrastruktuurihankkeissa.

Tosin alueilla nähdään, että hyviäkin hankkeita on jätetty rahoittamatta, koska resurssit eivät vastaajien mukaan ole riittäneet. Vastauksissa arvellaan, että kuntarahan haalimisen takia on päädytty tukemaan liian tavanomaisia aloitteita. Kunnilta vaadittavan rahoitusosuuden todetaan olevan liian korkea. ”Kuntarahoituksen saaminen ohjelma-asiakirjan edellyttämässä määrin on vaikeaa ja jopa mahdotonta”, toteaa eräs vastaaja. Rahoituksen niukkuus näkyy vastaajien mielestä toiminnan sirpalemaisuuksena ja lyhytjänteisyytenä. Eräs vastaaja kuvaa tilanteen, jossa rahaa menee vuodesta toiseen samoja asioita tekeviin hankkeisiin. Rahojen selkeämmällä keskittämällä vain muutamaan teemaan valtakunnallisesti uskotaan olevan enemmän vaikutusta.

On selvää, että eri toimijoilla on omanlaisensa näkemys ohjelman toteutuksesta ja sen onnistumisesta, sillä ohjelmien laajalla kentällä toimitaan monenlaisissa toimintaympäristöissä.. Tiettyjä yhteisiä suuntia voidaan kuitenkin tunnistaa. Ohjelmilta kaivataan selkeyttä ja ennen kaikkea hankevalintojen priorisointia. Vastaajat arvelevat, että vaikuttavuus saavutetaan panostamalla muutamiin kärkihankkeisiin kunnolla.

Taluskriisin vaikutukset ohjelman toteutukseen

Vuonna 2008 avautumaan alkaneen taluskriisin arvioitiin vaikuttaneen ohjelmien toteutukseen mm. viivästyttämällä niiden liikkeellelähtöä. Myös hankkeiden tavoitteiden mielekkyyttä muuttuneessa tilanteessa epäiltiin. Vastaajilta kysyttiin, miten he ovat kokeneet taluskriisin vaikuttaneen eri toimijoiden aktiivisuuteen ohjelman toteutuksessa. Tulokset ovat varsin selvät. Vastaajien mielestä heikentynyt talustilanne on vaikuttanut erityisesti yritysten ja kuntien haluun ja kykyyn osallistua toimintaan. Melkein 70 prosenttia vastaajista kokee, että yritysten aktiivisuus on heikentynyt joko jokseenkin tai erittäin paljon. Kuntien kohdalla vastaava luku on hieman yli 60 prosenttia. Nämä kaksi tahoa eroavat selkeästi muista vaihtoehdoista.

Kuva 4. Maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöjen vastausjakauma kysymykseen siitä, missä määrin talouskriisin nähdään vaikuttaneen toimijoiden aktiivisuuteen ohjelman toteutuksessa?

Taantuman myötä vähentyneen hankerahoituksen nähdään vaikuttavan siten, ettei isompien ja pitkäjänteisten kokonaisuuksien rahoittaminen ole mahdollista. Yksittäisten hankkeiden suhteen ongelmaksi koetaan, että infrastruktuurihankkeiden tuki on ollut entistä rajoitetumpaa. Erityisesti tiehankkeiden tukemisen rajoittuneisuus nostetaan esiin. Talouden taantuma on vaikuttanut kuntien ja yritysten mahdollisuuksiin osallistua hankkeisiin, mutta osa vastaajista muistuttaa myös, että taantuma on myös näkynyt kustannusarvioiden alittumisessa.

Myös hanketoimijoille suunnatussa kyselyssä käsiteltiin taantuman vaikutuksia hankkeiden toteutukseen. Enemmistö hanketoimijoista arvioi, ettei taantumalla ole ollut vaikutuksia ohjelmien toteutuksessa, mikä tosin johtunee siitä, että kysely lähetettiin ainoastaan rahoituksen saaneille hankkeille. Hankkeiden näkökulmasta taantumaa on pidetty jopa positiivisena asiana, sillä esimerkiksi urakkahinnat ovat laskeneet. Toteutuksissa on päästy alle laadittujen budjettien. Erään vastaajan mukaan asiakkaita on ollut helpompi tavoittaa. Ongelmiakin on tietysti ollut. Yrityskumppaneita on ollut vaikeaa saada ja pienillä yrityksillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia panostaa T&K -toimintaan kuin paremmassa taloudellisessa tilanteessa olisi ollut. Toisaalta hankkeita kohtaan asetettujen odotusten arvellaan myös olevan vallitsevassa tilanteessa korkeammalla. Osa vastaajista korostaa kuntarahoituksessa esiintyneitä ongelmia. Joissain hankkeissa tavoitteet ovat menneet uusiksi; esimerkiksi uuden työvoiman saantiin suunnitellut hankkeet ovat voineet ajautua ristiriitaisiin tilanteisiin.

Hallinto

Hallinnolliset ongelmat ovat haitanneet ohjelmakauden onnistumista selkeästi. Byrokraattiset kysymykset koetaan totutun mukaisesti hankkeiksi, mutta toisaalta vastaajat ovat vahvasti tuoneet esiin myös hanketoteuttajien omaa vastuuta hankehallintoa koskevassa osaamisessa. Hanketoiminnan nähdään kehittyneen luontaisesti eteenpäin, sillä verkostot ja käytännöt ovat alkaneet vakiintua, ja sitä myöten myös hallintoa koskeva osaaminen on myös kentällä parantunut, ja kyse onkin enemmän siitä, osaavat hankkeita toteuttavat organisaatiot hyödyntää tätä osaamista riittävästi. Toisaalta on huomioitava se, että rahoituksen hakeminen edellyttää niin korkeaa osaamista ja paneutumista, että tämä ei edesauta alueellisten erojen kaventumista ja suuntaa rahoitusta pois niiltä, jotka todella elävät ja toimivat haasteellisiksi koetuilla alueilla. Byrokratian on myös koettu lisääntyvän entisestään, ja eräs vastaaja tiivistääkin tästä aiheutuvan haitan seuraavalla tavalla: ”Maksajien ratkaisut ovat mielivaltaisia ja heitä kiinnostavat aina vain pienemmät ja pienemmät yksityiskohdat menettelyissä. Niin pientä rahaa ei ole, ettei sen kanssa saivarteluun kannattaisi käyttää muutamaa tuntia akateemisen koulutuksen saaneen henkilöstön työaikaa.” Myös TEM:n ja ELY-keskusten uudelleenorganisointumisen ovat häirinneet ohjelmien toteutusta.

Hankkeen hallinnollista taakkaa lisää entisestään sähköisen seurantajärjestelmän toimimattomuus. Eura2007 -järjestelmä on koettu jäykäksi ja vaikeakäyttöiseksi, ja siihen kohdistuneet päivitystyöt sulkevat toisinaan järjestelmän pitkiksi ajoiksi. Kaiken kaikkiaan ohjelmaan liittyvässä sähköisessä materiaalissa, seurantajärjestelmä ja dokumentointipohjat mukaan lukien, on merkittäviä puutteita, jotka kertautuvat kentällä laajoihin mittasuhteisiin tuhansien hanketoimijoiden ja heidän sidosryhmien taistellessa päivittäin näiden ongelmien kanssa.

Kaupunkiseutujen ja maaseutualueiden välisen yhteistyön edistäminen

Kansallisen rakennerahastostrategian painopisteisiin sisältyy sekä suoria että välillisiä toimia kaupunkiseutujen kestävään kehittämiseen sekä maaseutualueiden elinkeinojen monipuolistamiseen. Lisäksi niiden alla pyritään löytämään keinoja, joilla kaupunkien ja maaseudun välistä vuorovaikutusta voidaan edistää siten, että voidaan turvata maaseutumaisten ja harvaanasuttujen alueiden kannalta keskeiset palvelut sekä synnyttää ja kehittää työpaikkoja luovaa elinkeinotoimintaa. Tarkemmat toimenpiteet on linjattu täsmennettäväksi kunkin ohjelma-alueen erityispiirteiden mukaan.

Kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutuksen osalta ohjelma-asiakirjoissa ei nouse esiin uudenlaisia näkökulmia. Jo viime kauden arvioinnissa maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus näyttäytyi erityisesti ohjelmavälineiden täydentyvyytenä, ja esim. Etelä-Suomen tavoite 2-arvioinnissa todettiin, että maaseutu ja maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus olivat selkeimmin esillä, kun tarkastelunäkökulmaksi otetaan alueen neljän ohjelman – tavoite 2:n, ALMAN, Leaderin ja Pomon – muodostama kokonaisuus ja näiden välinen täydentyvyys.

Nyt kerätty arviointitieto maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöjen näkemykset maaseudun ja kaupunkien välisen vuorovaikutuksen osalta hajaantuvat varsin laajalle kentälle, mutta yleisesti maaseudun nähdään kasvaneen selvemmin osaksi kehittämiskokonaisuutta, ja siksi monet haluavatkin kyseenalaistaa maaseututoimenpiteiden erittelyn. Kehittämishankkeilla on usein laajoja alueellisia vaikutuksia, jotka ovat myös usein välillisiä. Tästä syystä tulisikin ajatella etenkin toimintalinjan 3 kehittämishankkeiden osalta sitä, että myös kaupungeissa tehtävät kehittämistoimet vaikuttavat maaseutualueiden kehittämisedellytyksiin kerrannaisvaikutusten muodossa. Tämän osalta erityisesti infrastruktuuri- ja ympäristöhankkeet koetaan positiivisiksi maaseudun kannalta. Selkeänä toimialana mainitaan erityisesti matkailu, jonka tukemisella nähdään olevan eniten suoria vaikutuksia maaseutualueisiin.

Osaamisklusterit

Kansallisen rakennerahastostrategian yhtenä keskeisimpänä linjauksena on kansallisen osaamiskeskusrahoituksen täydennyksenä tukea kansalliseen ohjelmaan valittavia kärkiklustereita

sekä muita alueen osaamiskeskittymiä niiden toiminnan, osaamisen ja kansainvälistymisen edistämiseksi. Toimintalinjan 3 erityispiirre muuta kehitystä tukevana ja mahdollistavana kehittämistoimintana näkyy myös siinä, miten maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöt näkevät toimintalinjaa 3 toteuttavien toimenpiteiden kyvyn tukea alueiden osaamisklustereiden kehitystä.

Vastaukset jakaantuivat selkeästi kahtia. 41 prosenttia vastaajista koki, ettei toimintalinja tue osaamisklustereiden kehitystä tai se on tukenut sitä vain vähän. Vastaajien näkemysten mukaan tämä tehtävä kuuluu ennemminkin toimintalinjojen 1 ja 2 kehittämisalueeseen. Toisaalta toiset 40 prosenttia vastaajista arvioi, että myös toimintalinja 3 on tukenut osaamisklustereiden kehitystä. Tuen ajatellaan kuitenkin olevan välillistä, lähinnä infrastruktuuriin liittyvää saavutettavuuden parantumista ja logistiikan kehittymistä. Matkailuala mainitaan yhtenä erityisenä toimialana, jonka nähdään hyötyvän erityisesti paremmasta saavutettavuudesta. Toisaalta matkailualaa voidaan kehittää myös vastauksissa mainituilla ympäristö- ja vesistönsuojelutoimenpiteillä.

3. Hankevalinnan kriteerit ja seuranta

3.1 Valintakriteerit, vastaavuus strategisiin tavoitteisiin ja kriteereiden toimivuus

Hankevalinnalle on asetettu kriteerejä sekä kansallisella tasolla että suuralueittain toimintalinjaan kohdistuen. *Yleiset valintakriteerit* kohdistuvat temaattisuuteen ”ohjelman mukaisuuden” kautta, joka saa sisältönsä ohjelmalle määritellyistä tavoitteista ja tuettavasta toiminnasta, ja hankkeiden käytännön toteutettavuuteen, sekä sisältävät kestävän kehityksen periaatteen, joka on yksi horisontaalitavoite. *Ohjaavat valintakriteerit* sisältävät erilaisia tuloksellisuutta mittaavia kriteereitä sekä tasa-arvon tukemisen, joka on toinen horisontaalitavoite.

Erityiset valintakriteerit ovat suuralueiden toimintalinjan 3 hankkeille määrittelemiä, ohjelman yleisten ja ohjaavien valintakriteerien ohella sovellettavia, ja keskenään varsin erilaisia. Näihin sisältyy sekä tuloksellisuuden erilaisiin aspekteihin että temaattiseen kohdistuvuuteen liittyviä kriteerejä.

Ohjelman yleiset, kaikille toimintalinjoille yhteiset valintakriteerit

- Ohjelman mukainen, myös maakunnallisia painopisteitä tukeva
- Toteuttamiskelpoinen
- Toteutustavaltaan taloudellinen ja kustannustehokas
- Kestävän kehityksen periaatteiden mukainen
- Ohjaavat valintakriteerit (hankkeen valintaa tukevat)
- Pysyvää tai pitkäaikaista lisäarvoa tuottava
- Innovatiivinen, alueellista kilpailukykyä, vetovoimaa tai uudistumista edistävä
- Työllisyyttä edistävä
- Uutta yritystoimintaa synnyttävä
- Pk-yritysten pääsyä kansainvälisille markkinoille edistävä
- Yrityksen kasvua tukeva
- Yrityksen verkostoitumista ja klustereita edistävä
- Innovaatiojärjestelmiä vahvistava
- T&K –toimintaa pk-yrityksissä lisäävä
- Tietoyhteiskunnan mahdollisuuksien hyödyntämistä edistävä
- Alueen vetovoimaa lisäävä
- Tasa-arvoa tukeva

Toimintalinjan 3 hankkeiden erityiset valintakriteerit suuralueittain (ohjelman yleisten valintakriteerien lisäksi)

Etelä-Suomi

- Hankkeen kilpailukykyä ja työllisyyttä lisäävät vaikutukset
- Käytettävät resurssit
- Kehitettävä tai hyödynnettävä yhteistyö
- Edistettävät yhteiskunnan ja ympäristön hyvinvointitekijät
- Vaikutus uusien työpaikkojen syntyyn
- Vaikutus alueen, ohjelman mukaiseen, vetovoimaisuuden lisäämiseen
- Vaikutus ympäristöosaamisen edistämiseen ja ympäristöasioiden hallintaan
- Hankkeen tasa-arvoaikutukset
- Hankkeen ympäristöpositiivisuus
- Hankkeen toteutusalueena on Etelä-Suomen haasteellisimmiksi alueiksi määritelty alue

Itä-Suomi

- Parantavat alueen saavutettavuutta ja logististen järjestelmien toimivuutta,
- Parantavat alueen vetovoimaisuutta yritysten, työntekijöiden ja matkailijoiden näkökulmasta,
- Parantavat elinympäristön laatua,
- Parantavat palvelujen sisältöä, laatua, tehokkuutta, saatavuutta sekä yhteistyötä kuntien ja muiden palveluntuottajien kesken, lisäksi kokeilutoiminnan tulosten tulee olla laajennettavia ja monistettavia (kokeiluosio)
- Vahvistavat muutoin yritystoiminnan toimintaympäristöä

Länsi-Suomi

- Edistää kestävästä kehitystä ja luonnonvarojen hallittua käyttöä
- Parantaa elinympäristön laatua
- Parantaa ympäristöriskien hallittavuutta
- Luo mahdollisuuksia yritysten sijoittumiselle alueella
- Parantaa yritysten toimitilojen saatavuutta ja logistisia edellytyksiä
- Edistää kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta
- Parantaa alueen vetovoimaisuutta ja saavutettavuutta
- Parantaa matkailualan toimintaympäristöä

Pohjois-Suomi

- Uutuusarvo
- Välittömiä tai välillisiä työllisyysvaikutuksia
- Maakunnallisia tai suuraluetason vaikutuksia
- Yhteyksiä kansainvälisiin verkostoihin
- Strategista merkitystä toimialan tai painoalan kehittämisessä ja yhteys johonkin alueelliseen tai maakunnalliseen kehittämisohjelmaan

Periaatteellisella tasolla valintakriteerit ja strategiset tavoitteet vastaavat toisiaan. Kriteereiden tavoitteena on huolehtia, että rahoitettavat hankkeet kohdistuvat ohjelman ja toimintalinjan aihealueelle ja ovat aiotulla tavalla tuloksellisia. Kriteeristö on runsas ja monipuolinen, mutta valintakriteerit jäävät hyvin yleiselle tasolle, mikä antaa paljon tilaa niiden erilaisille tulkinnoille. Näin ollen niiden täsmällisempi ohjausvaikutus voi jäädä ohueksi. Arvioitsija ei ota vielä kantaa, olisiko temaattista ohjaavuutta lisättävä, jolloin top down-ajattelumalli saisi lisää jalansijaa, vai olisiko hyödyllisempää vahvistaa maakuntakohtaisia kehittämisintressejä entisestään, jolloin voitaisiin tukea paremmin bottom up-mallia. (Ohjelmasta tähän mennessä rahoitettujen hankkeiden kohdentumista verrattuna strategiaan tavoitteisiin tarkastellaan luvussa 4, todeten että aihealueittainen kohdistuminen on hyvä – ainakin käytetyn aineiston valossa.)

Maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöille soitetussa kyselyssä arvioitiin meneillään ohjelmakauden toteutusta suhteessa vuoden 2000 – 2006 ohjelmakautteen. Vastaajien näkemykset ovat jakaantuneet tasan kolmeen osaan. 33 prosenttia vastaajista kokee toteutuksen nyt selvästi tai jokseenkin huonommaksi kuin edeltävänä kautena. Saman verran vastaajia pitää meneillään olevaa kautta paremmin toteutettuna. Tosin vain yksi vastaaja on sitä mieltä, että toteutus olisi nyt selvästi

parempaa verrattuna niihin kuuteen vastaajaan, joiden mukaan toteutus on nyt selvästi huonompaa. Loput 33 prosenttia suhtautuu kysymykseen neutraalisti. Heikentyneitä kokemuksia perustellaan selkeästi enemmän kuin positiivisia.

Yhtenä selkeänä näkemyksenä vastaajien joukosta nousi esiin se, että parannuksista huolimatta, ei ohjelmissa vieläkään priorisoida hankkeita tarpeeksi. Valintoja ei uskalleta tehdä, ja ohjelmatoimintaa kuvataankin pirstaloituneeksi ja sattumanvaraiseksi. Toisaalta osa vastaajista on kokenut kehityksen olleen tällä saralla myönteistä. Ohjelmilla on ollut nyt selkeämmät kärjet ja hankkeiden koko on ollut suurempi. Myös ohjelmien yleistä fokusta on kiiteltä kirkkaammaksi. Vastaajien näkemykset nykytilasta eroavat, mutta näkemys tulevaisuudesta tuntuu olevan yhteinen. Ohjelma- ja hanketoiminnalta kaivataan selkeyttä sekä kykyä tehdä priorisointeja.

3.2 Seuranta

Ohjelman ja sen yksittäisten hankkeiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta seurataan hyvin yleisillä aluekehityksen indikaattoreilla. EAKR-toimenpideohjelman ydinindikaattorit muodostuvat työpaikkatavoitteista (naiset, miehet, t&k-työpaikat) ja yritystoiminnan kasvun tavoitteesta (uusien yritysten lukumäärä). Lisäksi tarkastellaan erityisesti Lissabonin strategian toteutumista menoluokittain toteutuneen rahoituksen mukaisesti, sekä tasa-arvo- ja ympäristöpositiivisten hankkeiden rahoitusosuutta kaikista hankkeista. Myös T&K-toiminnan määrää tarkastellaan menoluokkien kautta toteutuneen rahoituksen mukaan.

Kullekin EAKR-ohjelmalle on siis asetettu koko ohjelma-aluetta koskevia yleisiä vaikuttavuustavoitteita, joiden toteutumista seurataan aluetaloudellisilla vaikuttavuusmittareilla. Toimintalinjan 3 tavoitteet ja painopisteet kohdistuvat kuitenkin aluekehityksen yleisiin edellytyksiin, joilla pyritään parantamaan alueiden vetovoimaa ja kilpailukykyä yritystoiminnan toimintaedellytysten ja asukkaiden elinolojen ja hyvinvoinnin kannalla. Toimintalinjan 3 toimenpiteillä ei juuri pystytä saamaan aikaan välittömiä vaikutuksia aluekehitykseen.

Yritystoiminnan kehittyminen, julkisen sektorin panostukset palveluihin ja perusrakenteisiin sekä terve tuotannon kasvu luovat uusia työpaikkoja. Uudet työpaikat puolestaan parantavat alueiden asukkaiden mahdollisuuksia työllistyä ja ansaita elantonsa. Työpaikkojen kasvu ja siitä seuraava työvoiman kysyntä lisäävät alueiden vetovoimaa ja houkuttelevat muuttajia ja pendelyvoimaa positiivisen kehityksen alueille muualta, sekä jarruttavat toisaalta lähtöhalukkuutta muualle. Asukkailla on keskeinen rooli paitsi alueen työvoiman tarjoajina, myös kuluttajina ja palvelujen käyttäjinä.

Toimintalinjan 3 puitteissa toteutettavien hankkeiden ensisijaisena tavoitteena ei normaalisti ole suora työllistäminen, vaan alueellisten rakenteiden uudistaminen ja kehittäminen. Rakenteiden uudistaminen on hidas prosessi, jonka vaikutukset aluekehitykseen tuntuvat monessa tapauksessa vasta vuosien kuluttua. Tästä syystä ohjelman toimenpiteillä ja aluetaloudellisilla vaikuttavuusmittareilla ei ole välitöntä yhteyttä. Yksittäisten toimenpiteiden tai koko toimintalinjan erillistä vaikutusta aluekehitykseen ei välttämättä ole edes mahdollista pitävästi selvittää, koska kehitykseen vaikuttavat monet muutkin tekijät.

Kuitenkin monipuolisten yrityspalveluiden, asuntomarkkinoiden sekä muiden perusedellytysten toimivuus vaikuttavat merkittävästi siihen, miten alue pystyy sopeutumaan tämänyyppisiin muutoksiin toimenpiteillä, joilla tuetaan uuden yritystoiminnan perustamista tai sijoittumista alueelle, työvoiman uudelleen koulutusta tai työvoiman liikkuvuutta. Ohjelmatoiminnan vaikutus aluekehitykseen syntyy monitasoisen välillisen vaikuttamisen kautta pitkällä aikavälillä.

Aluekehityksen perustrendien seuranta on kuitenkin tärkeää myös ohjelma-arvioinnin kannalta, sillä aluetalouden muutos on yksi keskeisimmistä toimintaympäristön muutoksista, joihin

ohjelmatoiminnassa on sopeuduttava ja joka on otettava huomioon strategian toimenpiteiden kohdentamisessa. Aluetalouden mittarit antavat signaaleja muutoksista, joihin ohjelmatyössä on mahdollisesti reagoitava.

Yksittäisten hankkeiden väli- ja loppuraportit sisältävät myös niiden kontekstisidonnaisempia tuloksia avovastausten muodossa, ja ovat yksi lähde, jos arvioidaan yksittäisten hankkeiden tuloksellisuutta. Tätä tietoa ei kuitenkaan kootusti seurata, sitä ei ole esimerkiksi jäsennetty indikaattorein. Hanketasoisia tuloksellisuuden seurantaindikaattoreita Eura 2007:sta ei siis varsinaisesti löydy. Yksi kehittämisehdotus onkin seurata erillisen, menoluokkia täsmällisemmän luokittelun kautta minkälaisia välillisiä vaikutuksia toimintalinja 3:n hankkeilla tavoitellaan, ja arvioida toimintaympäristön muutokseen kohdistunutta onnistumista.

Maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöjä edustavien vastaajien mukaan hankkeiden vaikutuksia mittaava indikaattorijärjestelmä ei ole onnistunut tehtävässään erityisen hyvin. Vain viisi vastaajaa (7,5 %) ajattelee indikaattorijärjestelmän toimivan edes jokseenkin hyvin. 56 prosenttia vastaajista pitää indikaattorijärjestelmän kykyä mitata hankkeiden tuloksia joko erittäin tai jokseenkin huonona. Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan, millä keinoilla hankkeiden tuloksia voitaisiin parhaiten mitata.

Vastaajat epäilevät vahvasti mittaamisen yleisiä mahdollisuuksia. Mittareiden pitäisi sopia paremmin hankemittakaavaan. Yksittäisten hankkeiden vaikutusta maakuntatason indikaattoreihin ei ole mahdollista todentaa. Makrotason indikaattorit kertovat vain yleisestä suunnasta, ei siitä, mikä hanke on vaikuttanut mihinkin. Osa vastaajista pitää mittausta suorastaan mahdottomana tai vähintäänkin erittäin vaativana. Parhaimmillaankin vaikutukset ovat välillisiä ja näkyvät usean vuoden viiveellä. Parannusehdotuksena vastaajat esittävät mittareiden selkeämpää kytkentää toimenpiteisiin. Erilaiset hankkeet myös vaikeuttavat mittaamisen yhtenäisyyttä. Vastaajat toivovat perusteellisia ja riippumattomia ulkopuolisia arvioita. Kyselyiden sijaan seurantavaiheessa pitäisi myös tutustua kohteisiin paikan päällä. Seurantatietoa pitäisi antaa tekstinä ja hankkeiden tuloksellisuudesta tulisi saada suoraa palautetta kehittämistoimenpiteenä kohteena olleilta yrityksiltä ja muilta tahoilta. Yhdenlainen mittari voisi olla myös se, onko hankkeesta seurannut pysyvää toimintaa. Tiivistäen makrotason indikaattorien tilalle kaivataan enemmän laadullista arviointia.

4. Hankkeiden kohdentuminen

Hankkeet on luokiteltu tässä vaiheessa EU:n rakennerahastojen hallintajärjestelmässä (EURA 2007) käytettyjen menoluokkien mukaan. Relevanttina tarkastelutasona pidämme menoluokkien kokoavaa ”otsikkotasoa”, joka on lihavoitu taulukoissa alla. Se on myös arvioinnin tässä vaiheessa käyttämämme hanketypologia, jota aiomme jalostaa myöhemmin muiden muuttujien osalta.

Hankkeelle luokiteltu menoluokka perustuu hankehakemusta käsittelevän viranomaisen arvioon hankkeen pääasiallisesta aihealueesta. Menoluokkia on paljon, ja niiden valintaan sisältyy runsaasti tulkinnallisuutta. Tästä syystä pidämme nimenomaan otsikkotasoa, jossa erot ovat selkeämmät, relevantimpana jaotteluna kuin yksittäistä menoluokkaa. Myös horisontaalivaikutusten suuntaa (ympäristövaikutuksilta neutraali/positiivinen/negatiivinen, tasa-arvo edistävä/ei vaikutuksia) kuvaavat luokittelut perustuvat hakijan ja viranomaisen arvioon. Tarkemman analyysin kannalta on haaste, että menoluokkia valitaan vain yksi, koska yksittäisen hankkeen odotettua hyötyä voi tarkastella usein useammasta näkökulmasta. Sitä vastaava ”moniruksitus” olisi hankesisältöjen seurannan kannalta informatiivisempi.

EURA:n ohjeissa todetaan: ”Menoluokkalistaan on lihavoitu toimenpideohjelma- ja toimintalinjakohtaisesti ne menoluokat, jotka toimenpideohjelma-asiakirjassa on ao. toimintalinjalle merkitty. Menoluokka tulee ensisijaisesti valita lihavoituista vaihtoehdoista.” Nämä menoluokat on esitelty luvussa 4.1. Luvuissa 4.2 ja 4.3 tehty analyysi tällä hetkellä hyväksytyistä hankkeista osoittaa,

että hankkeita on kohdistettu myös muihin menoluokkiin. Kohdistus on kuitenkin tehty niin, että otsikkotasolla painottuvat toimintalinjaan 3 periaatteellisesti luetut teemat. Katsaus siis osoittaa, että temaattisesti valintakriteerit toimivat hyvin, koska toimintalinjalla 3 rahoitetaan aihealueeltaan ohjelman tavoitteita vastaavia hankkeita. Tämä kuitenkin edellyttää varmistumista siitä, että hankkeiden sisältö todella on niille annetun menoluokan mukainen.

4.1 Suuralueiden toimenpideohjelmissa ilmaisemat painopisteet

Neljän suuralueen ohjelmissa on selviä painotuseroja toimintalinjan 3 sisällä, kuten strategisessa katsauksessa jo todettiin. Erot perustuvat yhtäältä käytettävissä olevien resurssien eroihin (Pohjois- ja Itä-Suomessa rahoitus EAKR-ohjelman puitteissa on mittavampaa kuin Etelä- ja Länsi-Suomessa) ja toisaalta suuralueilla tehtyihin analyysihin alueiden vahvuuksista, heikkouksista, uhista ja mahdollisuuksista. Suuralueiden ohjelma-asiakirjojen mukaisesti toimintalinjan 3 toimenpiteet on suunniteltu kohdistuvan alueellisesti tiettyihin menoluokkiin (taulukko 1).

Taulukko 1. EAKR-toimenpideohjelmissa kehittämisen kohteiksi nimetyt menoluokat toimintalinjan 3 osalta.

MENOLUOKKA	ES	IS	LS	PS
TUTKIMUS JA TEKNOLOGINEN KEHITTÄMINEN, INNOVOINTI JA YRITTÄJYYS				
3 Teknologian siirto ja yhteistyöverkostojen kehittäminen			x	
TIETÖYHTEISKUNTA				
10 Teleinfrastruktuurit		x		
11 Tieto- ja viestintäteknologiat	x			
13 Kansalaisille tarkoitetut palvelut ja sovellutukset	x	x		x
LIIKENNE				
17 Rautatiet (Euroopan laajuinen rataverkko)		x		
22 Kansalliset tiet		x		
23 Alueelliset/paikalliset tiet		x		
26 Multimodaaliliikenne				x
ENERGIA				
43 Energiatehokkuus		x		x
YMPÄRISTÖNSUOJELU JA RISKIEN EHKÄISY				
45 Vedenkäsittely- ja jakelu (juomavesi)		x		
46 Jätevedenkäsittely		x		
49 Ilmanmuutoksen lieventäminen ja siihen sopeutuminen			x	
50 Teollisuusalueiden ja saastuneen maan kunnostaminen			x	
51 Biologisen monimuotoisuuden ja luonnonsuojelun edistäminen	x			
53 Saastuttamattoman kaupunkiliikenteen edistäminen	x		x	
54 Muut ympäristönsuojelu- ja riskinehkäisytoimenpiteet	x	x	x	x
MATKAILU				
55 Luonnonvarojen edistäminen			x	
56 Luonnonperinnön suojelu ja kehittäminen	x		x	x
57 Muu tuki matkailupalvelujen kehittämiseksi	x	x	x	x
KULTTUURI				
58 Kulttuuriperinnön suojeleminen ja säilyttäminen	x		x	

59 Kulttuuri- ja infrastruktuurin kehittäminen			x	x
60 Muu tuki kulttuuripalvelujen kehittämiseksi	x	x	x	x
KAUPUNKI JA MAASEUTUALUEIDEN UUDISTAMINEN				
61 Kokonaisvaltaiset hankkeet kaupunki- ja maaseutualueiden uudistamiseksi	x			
INSTITUUTIONAALISTEN VALMIUKSIEN PARANTAMINEN KANSALLISESTI, ALUEELLISESTI JA PAIKALLISESTI				
81 Mekanismit, joilla kehitetään hyvää suunnittelua, seurantaa ja arviointia	x			

Etelä-Suomen ohjelmassa painottuvat ympäristönsuojelu luonnonsuojelun ja ympäristöystävällisen liikenteen näkökulmasta, matkailun edellytysten kehittäminen, kulttuuri sekä kaupunkien ja maaseudun kokonaisvaltainen kehittäminen. Länsi-Suomen painotukset ovat lähes samanlaiset kuin Etelä-Suomessa. Länsi-Suomessa panostetaan lisäksi teknologian siirtoon ja yhteistyöverkostoihin. Itä-Suomessa painopisteet jakautuvat laajempaan teemajoukkoon kuin Etelä- ja Länsi-Suomessa. Itä-Suomen ohjelmassa on vahva painotus tietoyhteiskuntaan, liikenteen kehittämiseen, energiatehokkuuteen, vesi- ja jätevesihuoltoon sekä näiden ohella myös muuhun ympäristönsuojeluun, matkailuun ja kulttuuriin. Tavoitteena on luoda Itä-Suomesta vetovoimainen alue, jossa taloudellinen toiminta sekä luonnon- ja kulttuuriympäristöstä huolehtiminen sovitetaan yhteen. Pohjois-Suomen ohjelmassa painotetaan kansalaisten tietoyhteiskuntaa, liikennettä (vähemmän kuin Itä-Suomessa), energiatehokkuutta, ympäristönsuojelua, matkailua sekä kulttuuria.

Suuralueiden ohjelma-asiakirjoissa mainitut strategiset tavoitteet ja nimetyt menoluokat ovat linjassa keskenään.

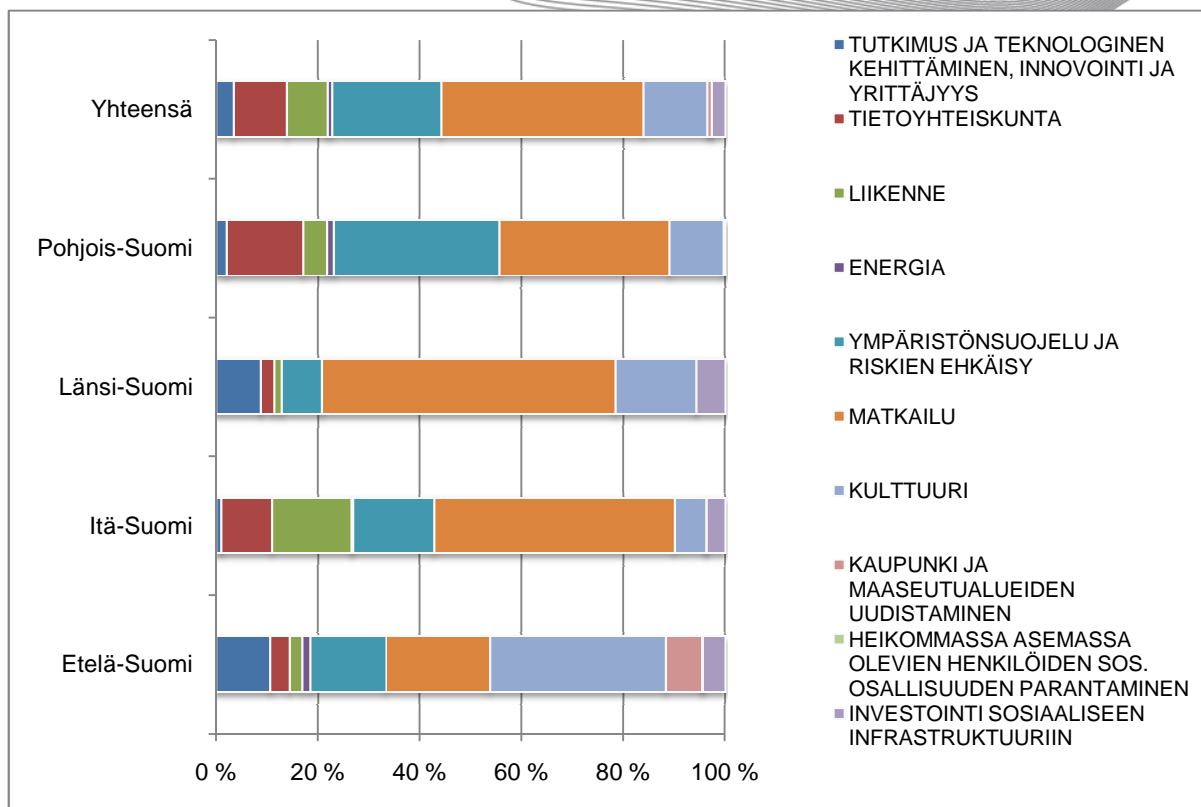
4.2 Hankkeiden ja rahoituksen kohdentuminen teemoittain

Tarkastelu toimintalinjan 3 hankkeiden jakaumaan suuralueilla menoluokkien pääotsikkotasolla osoittaa, että suurin osa hankerahoituksesta kohdistuu matkailun kehittämiseen. Matkailun päämenoluokkaan sisältyvät menoluokat liittyen luonnonvarojen edistämisen, luonnonperinnön suojelun ja kehittämisen sekä muun tuen osalta matkailupalvelujen kehittämiseksi. Suurin osa matkailun kehittämishankkeista on luokiteltu kuuluvaksi näistä viimeiseen, eli muun tuen luokkaan. Suhteellisesti eniten matkailuun panostetaan Länsi-Suomen ohjelma-alueella, jossa peräti noin 57 prosenttia hankerahoituksesta kohdistuu hankkeisiin, jossa matkailun kehittäminen on ensisijainen menoluokka. Vastaavat prosentiosuudet ovat Itä-Suomessa 37, Etelä-Suomessa 20 ja Pohjois-Suomessa 33.

Toinen suhteellisen suuren painoarvon saa muihin menoluokkiin verrattuna ympäristönsuojeluun ja ympäristöriskien hallintaan kohdistuva tuki. Tähän menoluokkaan on ensisijaisesti kohdistunut suhteellisesti eniten rahoitusta Pohjois-Suomen ohjelma-alueen hankkeissa, jossa 32 % suunnitellusta rahoituksesta on mennyt ympäristönsuojeluun ja ympäristöriskien hallintaan. Muilla ohjelma-alueilla tähän teemaan on kohdistunut huomattavasti vähemmän kehittämisresursseja; Itä- ja Etelä-Suomessa noin 15 prosenttia rahoituksesta ja Länsi-Suomessa vain noin 7 prosenttia.

Lisäksi menoluokkien otsikkotasolla tarkasteltaessa paljon rahoitusta on suunniteltu Etelä-Suomessa kulttuuritoiminnan kehittämistoimintaan, mihin kohdistuu noin 35 prosenttia hankkeiden kokonaisrahoituksesta. Itä-Suomen osalta korostuu muihin ohjelma-alueisiin verrattuna suhteellisen korkea liikenteen kehittämiseen suuntautuva rahoitusosuus. Sen sijaan Pohjois-Suomessa tietoyhteiskuntateemalla on vahva kehittämisvolyyymi. Tietoyhteiskunta-teema käsittää teleinfrastruktuurien, tieto- ja viestintäteknologioiden, kansalaisille tarkoitettujen palveluiden ja sovellutuksien sekä pk-yrityksille tarkoitettujen palveluiden ja sovellutuksien kehittämisen.

Tarkemmat menoluokkakohtaiset rahoitusjakaumat myös hankkeiden lukumäärien sekä absoluuttisten rahoitusjakaumien osalta on esitetty liitteessä 2.

Kuva 5. Hankkeiden kokonaisrahoituksen jakautuminen TL 3:n menoluokkiin suuralueittain (EUR 2007, tilanne 18.2.2010)

Taulukossa 2 on nähtävissä toimintalinjan 3 horisontaalisten tavoitteiden huomioiminen toteutettavaksi hyväksytyissä hankkeissa. Ohjelman yleisenä tavoitteena on tuottaa tasa-arvoa edistäviä ja ympäristöpositiivisia tuloksia. Tasa-arvohankkeisiin varatun rahoituksen osuus vaihtelee suuralueittain 5-14 % ja ympäristöpositiivisiin hankkeisiin varatun rahoituksen osuus suuralueittain 33–37 % toimintalinjan EAKR –kehyksestä. Alla kohdistumista on kuitenkin arvioitu vasta hankkeiden (lukumäärän) suhteellisen osuuden tasolla. Etelä- ja Itä-Suomessa tasa-arvoa edistäväksi luokiteltujen hankkeiden osuus on tavoitteisiin nähden erittäin hyvä. Pohjois-Suomessa kaikki ja Länsi-Suomessa lähes kaikki hankkeet on luokiteltu vaikutuksiltaan sukupuolineutraaleiksi. Yhteensä yli puolet kaikkien alueiden hankkeista on luokiteltu vaikutuksiltaan ympäristöpositiivisiksi, mikä ylittää tavoitteen.

Taulukko 2. Hankkeiden lukumäärä ja jakauma horisontaalisilla tavoitteilla suuralueittain (EUR 2007, tilanne 13.10.2009)

	Etelä-Suomi		Itä-Suomi		Länsi-Suomi		Pohjois-Suomi		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
TASA-ARVO										
Sukupuolineutraali projekti	65	86,7	103	86,6	78	96,3	143	100	389	93
Muun tyyppistä tasa-arvoa merkittävästi edistävä	9	12,0	13	10,9	3	3,7	0	0	25	6

projekti										
Naisten ja miesten välistä tasa-arvoa merkittävästi edistävä projekti	1	1,3	3	2,5	0	0	0	0	4	1
YHT.	75	100	119	100	81	100	143	100	418	100
YMPÄRISTÖ / KESTÄVÄ KEHITYS										
Ympäristöneutraali projekti	34	45,3	47	39,5	43	53,1	57	39,9	181	43
Ympäristöpositiivinen projekti	41	54,7	72	60,5	38	46,9	86	60,1	237	57
YHT.	75	100	119	100	81	100	143	100	418	100

4.3 Rahoituksen alueellinen kohdentuminen

Rahoituksen alueellista kohdentumista tarkastellaan tässä luvussa ohjelma-alueittain. Näkökulma on rahoituksen suuntautuminen kuntaryhmittäin maaseutumaisuus-kaupunkimaisuus¹ ulottuvuudella. Projektien ja maksatusten tiedot ovat EURA -tietokannasta maaliskuulta 2010². Mukana ovat vain ne projektit, joista on ollut tuona ajankohtana saatavilla maksatustietoja. Projektien, joiden toteuttajana on useampi kuin yksi kunta, maksatustiedot jaettiin kuntakohtaisesti asukaslukujen suhteessa. Maksatustiedot jaettiin kahteen osaan: EU:n ja valtion sekä muuhun rahoitukseen³. Tiedot esitetään kuvioissa euromääräisinä 1000 asukasta kohti.

Tässä tarkastelussa maksatuksia saaneiden hankkeiden enemmistö kaikilla ohjelma-alueilla kuului kuntien tilastollisen kuntaryhmittymisen mukaan maaseutumaisiin kuntiin. Ohjelma-alueista eniten maksatuksia ja hyväksytyä rahoitusta on saanut Pohjois-Suomen ohjelma-alue, jossa euromääräiset summat 1000 asukasta kohden ovat hieman suuremmat kuin Itä-Suomella. Etelä- ja Länsi-Suomen ohjelma-alueilla on rahoituksen painopiste projekteissa, joiden toteuttajakunnat kuuluvat maaseutumaisiin kuntiin. Sitä vastoin Pohjois- ja Itä-Suomessa panostus on taajaan asutuissa toteuttajakunnissa.

Kaikilla ohjelma-alueilla EAKR-rahoituksen kohdentumisessa eri kuntaryhmien välillä on suuria eroja. Etelä- ja Länsi-Suomessa maaseutumaiset ovat suurimpia hankerahoituksen vastaanottajia. Tämä johtuu osin siitä, että näillä ohjelma-alueilla rahoitusta kuuluu kohdistaa haasteellisille alueille. Itä- ja Pohjois-Suomessa alueryhmien väliset asukasluvuun suhteutetussa rahoituksessa ovat pienemmät. Kummallakin alueella taajaan asutut kunnat saavat suhteellisesti eniten rahoitusta.

EAKR-ohjelmissa ei ole asetettu suoranaisia tavoitteita rahoituksen jakautumiselle eri kuntaryhmien välillä. Kuitenkin kaikilla ohjelma-alueilla aluekehityksen ongelmat, erityisesti väestön ikääntyminen, muuttotappio ja heikko työllisyys, tuntuvat voimakkaimmin maaseutumaisissa kunnissa. Toisaalta laman vaikutukset aikaisemmat äkilliset rakennemuutokset ovat pääasiassa kohdistuneet teollisuuden välityksellä taajamavaltaisiin ja kaupunkimaisiin kuntiin. Johtopäätöksenä on, että rahoituksen

¹ Tilastokeskus, tilastollinen kuntaryhmitys: 1=Kaupunkimainen kunta 2=Taajaan asuttu kunta 3=Maaseutumainen kunta

² EAKR -projektien luokittelukysely 22.3.2010 ja Maksatustiedot projekteittain 24.3.2010

³ EU ja valtio: Maksettu EU- ja valtion rahoitus (yhdessä 2010 alkaen)

Muu rahoitus: Hyväksytyt muu julkinen rahoitus, kuntarahoitus ja tulorahoitus

painottuminen aluekehityksen kannalta heikoimmassa asemassa oleviin alueisiin, eli maaseutumaisiin kuntiin Etelä- ja Länsi-Suomessa, taajamavaltaisiin kuntiin Itä-Suomessa sekä taajama- ja maaseutumaisiin kuntiin Pohjois-Suomessa, kaventaa ohjelma-alueiden sisäisiä alueellisia eroja tai ainakin hillitsee erojen kasvua.

Suuraluekohtainen tarkastelu

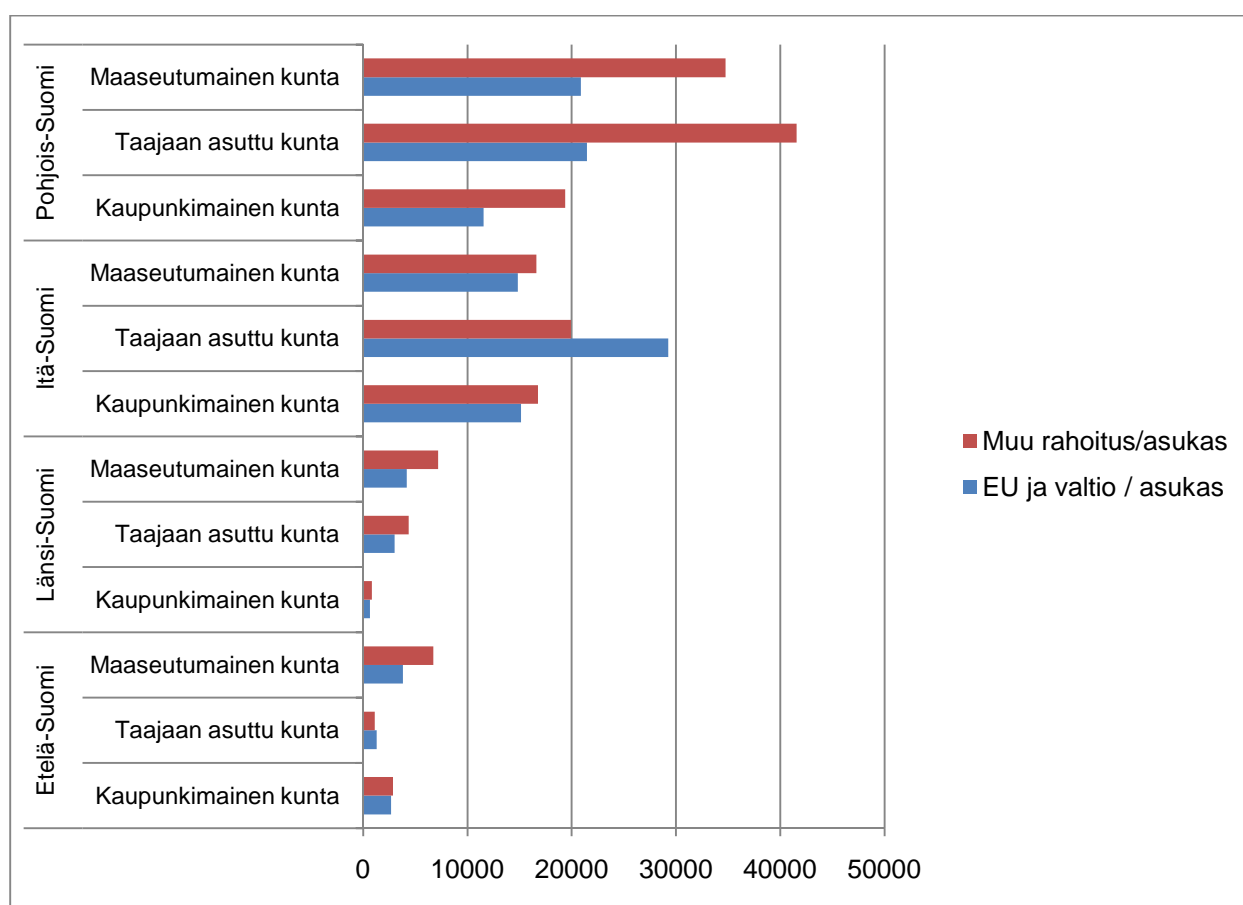
Etelä-Suomen ohjelma-alueella on panostettu eniten maaseutumaisiin kuntiin, joissa EU:n ja valtion osuus on noin 49 % ja muun rahoituksen osuus 63 % koko ohjelma-alueen tähänastisista maksatuksista ja hyväksytystä rahoituksesta. Vähiten rahaa on käytetty taajaan asuttuihin kuntiin, joissa EU:n ja valtion osuus on 17 % ja muun rahoituksen osuus 10 % koko ohjelma-alueen tähänastisista maksatuksista ja hyväksytystä rahoituksesta. Maaseutumaisten kuntien rahoitus 1000 asukasta kohti on EU:n ja valtion rahoituksessa kolmikertainen ja muussa rahoituksessa kuusinkertainen verrattuna taajaan asuttuihin kuntiin. Etelä-Suomen ohjelma-alueella toimintalinja 3 painopisteeksi määritelty matkailun edellytysten parantaminen, johon suurin osa suunnitellusta rahoituksesta menoluokituksen mukaan on painottunut. Tämä näkyy hyvin myös maksatusten painottumisena maaseutumaisiin kuntiin. Tuettava toiminta keskittyy luonto- ja kulttuurimatkailun kehittämiseen ja kulttuuriperintökohteiden kunnostamiseen. Ohjelma-alueella painotetaan vahvasti myös ympäristöriskien hallintaa, jossa tuettava toiminta keskittyy osin Itämeren suojeluun. Sunnitellusta rahoituksesta noin viidesosa eli toiseksi eniten on kohdennettu tähän kokonaisuuteen. Tästä rahoituksesta merkittävä osuus on kohdentunut ohjelma-alueen rannikkokuntiin, joista suuri osa on kaupunkimaisia kuntia.

Samoin kuin Etelä-Suomessa on Länsi-Suomen ohjelma-alueella panostus maaseutumaisissa kunnissa, joissa EU:n ja valtion osuus on noin 53 % ja muun rahoituksen osuus 58 % koko ohjelma-alueen tähänastisista maksatuksista ja hyväksytystä rahoituksesta. Vähiten rahaa on käytetty kaupunkimaisiin kuntiin, joissa EU:n ja valtion osuus on noin 8 % ja muun rahoituksen osuus 7 % koko ohjelma-alueen tähänastisista maksatuksista ja hyväksytystä rahoituksesta. Maaseutumaisten kuntien rahoitus 1000 asukasta kohti on EU:n ja valtion rahoituksessa noin 6,5 kertainen ja muussa rahoituksessa lähes yhdeksänkertainen verrattuna kaupunkimaisiin kuntiin. Länsi-Suomen ohjelma-alueella painotus on hyvin samankaltainen kuin Etelä-Suomessa ja erot maksatusten suhteen tulevat kaupunkimaisten kuntien huomattavasti pienemmällä rahoituksella asukasta kohden. Etelä- ja Länsi-Suomen ohjelma-alueella kaupunkiseutujen kehittämistyö on erotettu muusta kehittämistyöstä omaksi toimintalinjakseen, mikä selittää Länsi-Suomen kaupunkimaisten kuntien maksatusten asukasta kohden pieniä euromääriä. Ohjelma-alueelle nimetty tuettava toiminta soveltuu pääosin maaseutumaisiin ja taajamavaltaisiin kuntiin, mikä näkyy myös rahoituksen määrällä asukasta kohden.

Itä-Suomen ohjelma-alueella on panostettu eniten taajaan asuttuihin kuntiin. Taajaan asutuissa kunnissa EU:n ja valtion osuus on 49 % ja muun rahoituksen osuus 37 % koko ohjelma-alueen tähänastisista maksatuksista ja hyväksytystä rahoituksesta. Maaseutumaisiin kuntiin on käytetty hieman vähemmän rahaa kuin kaupunkimaisiin kuntiin. Maaseutumaisissa kunnissa EU:n ja valtion osuus on 25 % ja muun rahoituksen osuus 31 % koko ohjelma-alueen tähänastisista maksatuksista ja hyväksytystä rahoituksesta. Taajaan asuttujen kuntien rahoitus 1000 asukasta kohti on EU:n ja valtion rahoituksessa lähes kaksinkertainen, muussa rahoituksessa ollaan lähes samoissa euromäärissä kuin kaupunkimaisissa kunnissa. Vaikka Itä-Suomessa ohjelman painopisteet jakautuvat laajempaan teemajoukkoon kuin Etelä- ja Länsi-Suomessa, niin suunnitellun rahoituksen painopiste keskittyy kahteen menoluokkaan: rautatieinvestointeihin ja maantieverkon kehittämiseen sekä innovatiivisten palvelujärjestelmien tuottamiseen. Tavoitteena on alueen saavutettavuuden parantaminen ja innovatiivisen palvelurakenteen kehittäminen huomioiden harvan asutuksen ja pitkän etäisyyden tuomat erityisvaatimukset. Tämä näkyy hankkeiden maksatusten painottumisena taajaan asuttuihin

kuntiin, mutta harvan asutuksen vaikutuksesta maksatusten euromäärät asukasta kohden ovat varsin korkeat myös maaseutumaisissa ja kaupunkimaisissa kunnissa.

Samoin kuin Itä-Suomessa on Pohjois-Suomen ohjelma-alueella panostettu taajaan asuttuihin kuntiin, joissa EU:n ja valtion osuus on noin 40 % ja muun rahoituksen osuus 43 % koko ohjelma-alueen tähänastisista maksatuksista ja hyväksytystä rahoituksesta. Kaupunkimaisissa kunnissa EU:n ja valtion osuus on noin 21 % ja muun rahoituksen osuus 20 % koko ohjelma-alueen tähänastisista maksatuksista ja hyväksytystä rahoituksesta. Taajaan asuttujen kuntien rahoitus 1000 asukasta kohti on EU:n ja valtion rahoituksessa sekä muussa rahoituksessa noin kaksinkertainen verrattuna kaupunkimaisiin kuntiin. Pohjois-Suomen ohjelma-alueella suunnitellut suurimmat rahalliset panostukset painottuvat liikenteen ja matkailun menoluokkiin. Tavoitteena on mm. alueen vetovoiman lisääminen. Tuettava toiminta soveltuu hyvin taajama valtaisiin ja maaseutumaisiin kuntiin. Pohjois-Suomen ohjelma-alueella on muita ohjelma-alueita vähemmän kaupunkimaisia kuntia, mikä selittää osaltaan kaupunkimaisten kuntien pienempää maksatusten määrää asukasta kohden.

Kuva 6. Rahoituksen kohdentuminen ohjelma-alueittain ja kuntatyypeittäin €/1000 asukasta.

4.4 Hankkeiden strateginen kohdentumistarkastelu suuralueittain menoluokkien mukaan

Etelä-Suomi

Hankkeiden ensisijaisen menoluokituksen perusteella tarkasteltuna selvästi suurin osa suunnitellusta rahoituksesta kohdistuu tällä hetkellä matkailun kehittämiseen (35,8 %). Toiseksi eniten rahoitusta on kohdennettu ympäristönsuojeluun ja riskien ehkäisyyn (19,7 %) sekä kulttuuri-hankkeisiin (16,1 %).

Etelä-Suomen EAKR-ohjelmassa toimintalinjan 3 painopistealueiksi on määritelty

- logististen yhteyksien parantaminen
- tietoliikenneyhteyksien parantaminen
- ympäristöriskien hallinta
- matkailun edellytysten parantaminen
- palvelujen ja sovellusten kehittäminen ja saavutettavuus.

Logististen sekä tietoliikenneyhteyksien osalta suunniteltu rahoitus kohdistuu fyysisten yhteyksien kehittämisessä kokonaan lentoliikenteen ja satamien kehittämiseen. Tietoliikenneyhteyksien parantamiseen eli teleinfrastruktuurien ja tieto- ja viestintäteknologian menoluokkiin ei kohdistu rahoitusta lainkaan.

Palveluiden ja sovellusten kehittämisen sekä saavutettavuuden parantamisen osalta on Etelä-Suomessa niin ikään suunniteltu rahallinen panostus vähäistä. Suunniteltu rahallinen panostus tähän painopisteeseen näkyy tietoyhteiskunta-pääotsikon alla menoluokassa kansalaisille tarkoitetut palvelut ja sovellutukset. Tämän menoluokan kokonaisvolyymi on toimintalinjassa 4,1 %.

Itä-Suomi

Hankkeiden ensisijaisten menoluokkien kautta tarkasteltuna rahoitus kohdistuu tällä hetkellä eniten tietoyhteiskunnan, liikenteen, ympäristönsuojelun ja riskien ehkäisyyn sekä matkailun menoluokkien pääotsikkotasolle.

Itä-Suomen EAKR-ohjelmassa TL 3:n tärkeimmiksi painopistealueiksi on määritelty

- yritysten saavutettavuus (erityisesti junayhteyksien parantamisen kautta),
- innovatiiviset palvelujärjestelmät
- vetovoimainen yritys ympäristö

Painopistealueisiin nähden hankkeita on kohdistunut tähän mennessä eniten yritysten saavutettavuuden parantamiseen, mikä näkyy liikenteen menoluokissa rautatieinvestoinneissa ja maantieverkon kehittämisessä. Kaiken kaikkiaan liikenteen menoluokkiin kohdistuu 26,4 % suunnitellusta kokonaisrahoituksesta. Innovatiivisten palvelujärjestelmien painopistettä tukevat tietoyhteiskunnan kehittämiseen liittyvät hankkeet; hankkeiden volyymistä 26,4 % onkin kohdistunut kansalaisille tarkoitettujen palveluiden ja sovellutusten menoluokan mukaisesti. Vetovoimaisen yritys ympäristön voidaan katsoa muodostuvan alueen kaikkien ominaisuuksien summana, minkä vuoksi sitä ei vastaa mikä yksi erityinen menoluokka.

Länsi-Suomi

Länsi-Suomen toimenpideohjelman kohdalla rahoitus jakautuu suurimmalta osin kolmeen lähes yhtä suureen päämenoluokkaan: ympäristönsuojeluun ja riskien ehkäisyyn (22,9 %), matkailuun (22,6 %) sekä kulttuuriin (20,6 %). Loppu rahoitusosuus kohdistuu lähinnä sellaisiin hankkeisiin, joissa ensisijainen menoluokka on tietoyhteiskunta (16,3 %) tai tutkimus ja teknologinen kehittäminen, innovointi ja yrittäjyys (13,8 %).

Länsi-Suomen EAKR-ohjelmassa TL 3:n painopistealueiksi on määritelty

- alueellisen saavutettavuuden parantaminen
- hyvinvoinnin tason parantaminen
- matkailuun ja siihen liittyvien elinkeinojen toimintaympäristön tukeminen
- ympäristöriskien hallinta
- luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Painopisteiden osalta matkailu- ja ympäristönäkökulma ovat rahoitusta tarkastellessa toteutuneet tähän mennessä hyvin. Sen sijaan Länsi-Suomen ohjelma-alueella alueellisen saavutettavuuden tukemisessa ei ole toistaiseksi tehty ohjelman puitteissa suuria panostuksia liikenteen menoluokkiin, vain 3,3 % hankkeiden kokonaisvolyymista kohdistuu tällä hetkellä niihin. Hyvinvoinnin tason parantamista on ohjelma-asiakirjan mukaan tarkoitus edistää pienien infrastruktuurihankkeiden, tietoliikenneparannusten, väestön ikääntymishaasteiden ja hyvinvointipalveluiden osalta. Tältä osin ohjelmaa on toteutettu, kun tietoyhteiskunta-menoluokkiin kohdistuu 16,3 % hankkeiden kokonaisvolyymista.

Pohjois-Suomi

Pohjois-Suomen ohjelma-alueella suurimmat suunnitellut rahalliset panostukset kohdistuvat liikenteen (20,3 %) ja matkailun (21,7 %) menoluokkiin. Tietoyhteiskunnan (18,8 %), ympäristönsuojelun ja riskien ehkäisyn (17,9 %) sekä kulttuurin (14,6 %) menoluokat ovat myös merkittäviä.

Pohjois-Suomen EAKR-ohjelmassa TL 3:n painopistealueiksi on määritelty

- Yritysten saavutettavuuden edistäminen
- alueiden vetovoiman lisääminen
- ympäristöriskien hallinta
- uusiutuvan energiakäytön edistäminen.

Näistä painopistealueista parhaiten tukea näyttää ensisijaisten menoluokkien perusteella saavan alueiden vetovoiman lisääminen, sillä tämä painopistealue sisältää matkailuhankkeiden tukemisen. Vetovoimaisuutta tukevat myös kulttuurin menoluokan panostukset. Yritysten saavutettavuuden edistämiseen on niin ikään panostettu, sillä liikenteen menoluokkaan sisältyy tällä hetkellä noin viidesosa ohjelman kokonaisvolyymista. Myös ympäristöhankkeet näyttäisivät saaneen hyvän osuuden alueen kokonaisuudesta.

Kun tarkastellaan kokonaisuuden osalta hankkeiden kohdentumista, voidaan todeta, että infrastruktuuria, matkailua ja ympäristöystävällisyyttä kehittävät hankkeet ovat painottuneet kansallisella tasolla muita teemoja hieman enemmän.

Infrastrukturirakentamisen osalta sekä konkreettinen yhteyksien rakentaminen maantie-, rautatie-, vesiväylien muodossa ja tietoliikenneyhteyksien muodossa on painottunut suuralueilla jo lähtökohtaisesti. Väylärakentamista on viime vuosien lama-aikana edistetty myös hallituksen tukipaketein, ja tämän tapaisella työllistämällä on kansallisella tasolla myös pitkät perinteet. Voidaan kuitenkin todeta, että infran parantaminen lisää alueellista saavutettavuutta ja on näin välittömässä yhteydessä strategiaan tavoitteisiin.

Matkailun osalta painottumiseen vaikuttaa todennäköisesti alueellisen vetovoiman lisääminen, mitä strategista tavoitetta tukee matkailupalveluiden ja –infran kehittäminen ja rakentaminen selkeästi. Matkailun osalta voidaan kuitenkin esittää kysymys, ovatko kehittämistoimenpiteet liian yleisiä ja samankaltaisia eri puolilla maata, jotta aitoa vaikuttavuutta voitaisiin saada aikaiseksi? Aidolla vaikuttavuudella tarkoitetaan tässä selkeää alueellista kilpailukykyä muihin alueisiin verrattuna, jolla houkutellessa turisteja sekä Suomen rajojen sisältä että ulkopuolelta. Jos strategisella tasolla kaivataan elinvoimaisuuden ja kilpailukykyyn edistämistä, myös matkailuhankkeiden tulisi olla strategisempia alueen lähtökohdista eikä ympäristön inkrementaalista ympäristön parantamista.

Ympäristöystävällisyyden osalta voidaan todeta, että toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ja painotukset ympäristön ja energiatehokkuuden hyväksi ovat muokanneet myös kaikilla tasoilla olevien toimijoiden ympäristötietoisuutta. Tämä nousee esiin ympäristöpositiivisena mainintana usean hankkeen osalta. Kun kestävästä kehityksestä tarkastellaan laajasti ekologisuuden, talouden ja sosiaalisen kehityksen ja kulttuurin näkökulmasta, yhä useampi hanke linkittyy suoraan ja vaivattomasti näihin

määritelmiin. Lisäksi kun parannetaan luontoympäristöä tai luonnossa liikkumisen mahdollisuuksia, todetaan sen myös edistävän alueen asukkaiden hyvinvointia ja mahdollisuuksia yhteisöllisyyden toteutumiseen.

5. Hankkeiden tarkastelu

Hanketoiminnan arvioimiseksi on osana arviointia toteutettu huhtikuussa 2010 toimintalinjan 3 hankkeille laajamittainen kysely (ks. luku 1.2). Tämän lisäksi osana arviointia toteutetaan kahdeksan ohjelman strategisten tavoitteiden kannalta kiinnostavan hankkeen tarkastelu. Tapaustutkimusten tarkoituksena on tuottaa tietoa sekä ohjelman strategisen ja toimenpidetason yhteensopivuudesta että ohjelman vaikuttavuudesta. Lisäksi tapaustutkimusten kautta tuotetaan asiakasnäkökulman tietoa sekä tunnistetaan hyviä käytäntöjä. Tapausanalysien kautta päästään tarkastelemaan toimenpideohjelmien ja kansallisen rakennerahastostrategian lopullista vaikuttavuutta mahdollisimman käyttäjälähtöisestä näkökulmasta.

Kutakin tarkasteltavaa hanketta koskien tietoa kerätään haastatteluin ja joissain tapauksissa myös kyselyin, jotka suunnataan hankkeiden kohderyhmälle, mikäli ne ovat tunnistettavissa. Tietoa kerätään kolmessa vaiheessa työsuunnitelmassa määritellyn aikataulun mukaisesti.

Toimintalinjan 3 arvioinnin osalta tapaustutkimuksen kohteiksi on valittu yksittäisiä hankkeita tai hankekokonaisuuksia. Tapaustutkimukset on valittu siten, että niistä saadaan toimintalinjan 3 tavoitteiden kannalta mahdollisimman monipuolinen otos, ja että ne yhdessä edustavat mahdollisimman erilaisia projekteja, toimijoita ja tavoitteita sekä kattaa tasapuolisesti eri suuralueet. Lisäksi tarkasteluun on otettu kaksi saman teemaista ikäihmisten palveluita kehittävä hanketta hyvien käytäntöjen levittämismekanismien tarkastelemiseksi.

Tarkasteluun valitut hankkeet kuvauksineen perusteluineen ovat suuralueittain seuraavat:

POHJOIS-SUOMI

Ohjelma-alueen painopisteitä ovat yritysten saavutettavuuden edistäminen, alueiden vetovoiman lisääminen, ja ympäristöriskien hallinta ja uusiutuvan energiakäytön edistäminen. Pohjois-Suomessa panostetaan erityisesti matkailun kehittämiseen. Nämä painopisteet sekä kokonaisuus huomioiden tapaustutkimuksiksi valitaan seuraavat hankkeet:

Tapaustutkimus 1. Kolmen hankkeen kokonaisuus Iso-Syötteen matkailupalveluiden parantamiseksi

A30381	Iso-Syötteen alueen hiihtoreitit sekä yli- ja alikulkusillat	Kolmen hankkeen kokonaisuus Iso-Syötteen matkailupalveluiden parantamiseksi ja sesonkikauden pidentämiseksi. Hankkeet alkaneet 2008 ja päättyvät 2011
A30363	Syötteen matkailualueen kehittämissuunnitelma 2008-2023	Rahoituksessa suunnitelman osuus 275 000 €, tekojärven rakentaminen 2 M€ ja hiihtoreitit ym. 827 500 €.
A30382	Iso-Syötteen keinotekoisien järven rakentaminen, 1. vaihe	Hakijana kunta. Esimerkki matkailuhankkeesta, jossa laaja yritysosallisuus.

Tapaustutkimus 2. Kahden hankkeen kokonaisuus, jossa luodaan Keski-Pohjanmaalle sähköinen palvelualue

A30688 A30557	Keski-Pohjanmaan maakuntaverkko - Maakunnallinen palvelualusta	Kahden hankkeen kokonaisuus, jossa luodaan Keski-Pohjanmaalle sähköinen palvelualusta. Investointi- ja kehittämisprojekti, jossa rakennetaan alueelle valokuitupohjainen verkkopalvelualusta, joka toimii kylät yhdistävänä tietoliikenneverkona. Tavoitteena on tuoda tietoyhteiskuntapalvelut ja sovellukset paremmin kansalaisten ulottuville. Hanke tukee harva-asutusalueen elinvoimaisuutta. Kesto 1.7.2007 – 31.3.2010 Investointiosion rahoitus hieman alle 1 M€ ja palveluosion 1,3 M€
------------------	---	---

ITÄ-SUOMI

Itä-Suomen ohjelman painopistealueet ovat yritysten saavutettavuuden parantaminen, innovatiiviset palvelujärjestelmät sekä vetovoimainen yritys ympäristö. Saavutettavuuden parantamiseen pyritään erityisesti junayhteyksien parantamisen kautta. Nämä painopisteet sekä kokonaisuus huomioiden tapaustutkimuksiksi valitaan seuraavat hankkeet:

Tapaustutkimus 3. Karjalanradan tasoristeysten poistaminen

A30454	Karjalanradan tasoristeysten poistaminen: Joensuu, Pyhäselkä, Tohmajärvi, Kitee	Tavoitteena junaradan kunnan parantaminen ja nopeuden nosto. Ympäristöpositiivinen hanke. Hanke käynnistyi 28.2.2008 ja päättyi vuoden 2013 lopussa. Rahoitus 14 M€ Hakijana valtion viranomaisen. Esimerkki mittavasta infrastruktuuriin investoivasta hankkeesta.
--------	---	--

Tapaustutkimus 4. Virtuaalikymppi

A30931	Virtuaalikymppi - Ikäihmisten kognitiivinen ja sosiaalinen aktivointi teknologiaaväitteisten palvelujen avulla	Hankkeessa kehitetään mm. kognitiivista ja sosiaalista toimintakykyä tukevia palveluprosesseja teknologiaaväitteisin keinoin. Hyvinvointipalveluiden t&k hanke, joka käynnistyi 1.9.2009 ja päättyi 31.8.2012. Rahoitukseltaan suuralueen keskiluokkaa, 425 720 €. Hakijana ammattikorkeakoulu. Esimerkki hankkeesta, jossa kehitetään uudenlaisia palveluratkaisumalleja.
--------	--	--

LÄNSI-SUOMI

Länsi-Suomen ohjelman painopistealueet ovat alueellisen saavutettavuuden ja hyvinvoinnin tason parantaminen, matkailuun ja siihen liittyvien elinkeinojen toimintaympäristön tukeminen ja

ympäristöriskien hallinta ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Nämä painopisteet sekä kokonaisuus huomioiden tapaustutkimuksiksi valitaan seuraavat hankkeet:

Tapaustutkimus 5. Purmojärven kunnostushanke

A30914	Purmojärven kunnostushanke	<p>Hankkeen tavoitteena on Purmojärven kunnostus mm. vedenpinnan nosto ja uimapaikan rakentaminen.</p> <p>Hanke alkanut 20.4.2009 ja jatkuu 31.7.2011 saakka.</p> <p>Rahoitus suuralueen suurimmasta päästä, noin 1 M€.</p> <p>Hakijana kunta.</p> <p>Hanke parantaa ympäristöä ja edistää yhteisöllisyyttä. Hanke on myös esimerkki ympäristöprojektista, ja sillä on yhteys myös maaseutuohjelmaan.</p>
--------	----------------------------	---

Tapaustutkimus 6. Liikuntaisännöitsijä- eli LISÄ -hanke

A30836	Liikuntaisännöitsijä- eli LISÄ -hanke	<p>Hanke kehittää liikuntaseurojen vapaaehtoistoimintaa perustuvaa hyvinvointipalvelua kehittämällä työntekijöiden palkkausmallin. Hanke käynnistynyt 1.8.2009 ja päättyy 30.9.2010.</p> <p>Rahoitukseltaan pienimmästä päästä, 78 440 €.</p> <p>Hakijana järjestö/yhdistys.</p> <p>Toimii esimerkkinä pienestä hankkeesta, jossa teemana hyvinvointipalveluiden innovatiivinen kehittäminen. Hanke myös edistää yhteisöllisyyttä.</p>
--------	---------------------------------------	--

ETELÄ-SUOMI

Etelä-Suomen ohjelman painopisteet ovat logististen yhteyksien ml. tietoliikenneyhteyksien parantaminen, ympäristöriskien hallinta ja matkailun edellytysten parantaminen sekä palvelujen ja sovellusten kehittäminen ja saavutettavuuden parantaminen. Nämä painopisteet sekä kokonaisuus huomioiden tapaustutkimuksiksi valitaan seuraavat hankkeet:

Tapaustutkimus 7. HÄJY 011

A30903	HÄJY 011	<p>Hankkeen päätavoitteena on lisätä matkailijoiden määrää ja matkailusta saatavaa tuloa Hämeen Järviylängön alueella.</p> <p>Hanke alkanut 1.4.2009 ja päättyy 31.10.2011.</p> <p>Rahoitus 283 000 €.</p> <p>Hakijana kunta.</p> <p>Toimii esimerkkinä hankkeesta, joka on jatkoa edelliseltä ohjelmakaudelta, ja jolla yhteys AKO:n kanssa.</p>
--------	----------	---

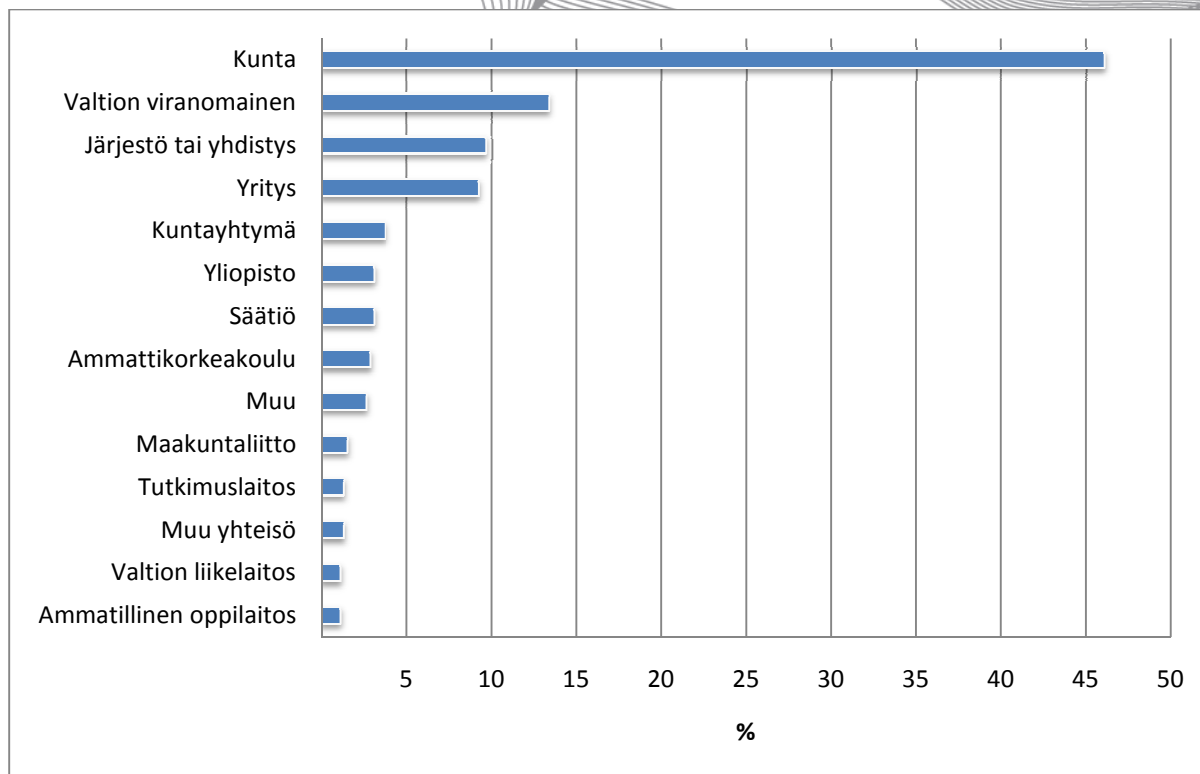
Tapaustutkimus 8. Ikihyvä Päijät-Häme

A30661	Ikihyvä Päijät-Häme	<p>T&K-hanke, jossa tavoitteena yhdistää julkinen, yksityinen ja kolmannen sektorin toimija ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpitämiseksi, edistämiseksi ja ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Hyvinvointihanke, joka edistää yhteisöllisyyttä ja muun tyyppistä tasa-arvoa.</p> <p>Hanke alkanut 1.9.2008 ja kestää vuoden 2012 loppuun saakka.</p> <p>Rahoitukseltaan yksi suuralueen suurimpia 1,2 milj.</p> <p>Hakijana yliopisto.</p> <p>Esimerkkinä t&k-hankkeesta, jossa yhteistyötä eri sektoreiden toimijoiden välillä.</p>
--------	---------------------	--

5.1 Hankkeiden toteuttajatarkastelu

Kuviossa 1 on esitetty hankkeiden toteuttajajakauma koko toimintalinjan 3 osalta sen mukaan, mikä taho on merkitty hankkeiden hakijaosapuoleksi. Tavanomaisilla EAKR-hankkeilla on monta toteuttajaa, mutta Eura 2007 seuranta-aineiston perusteella saadaan suoraan tietoa ainoastaan hankkeiden hallijaorganisaatioista, joka on myös hankkeiden päätoteuttaja.

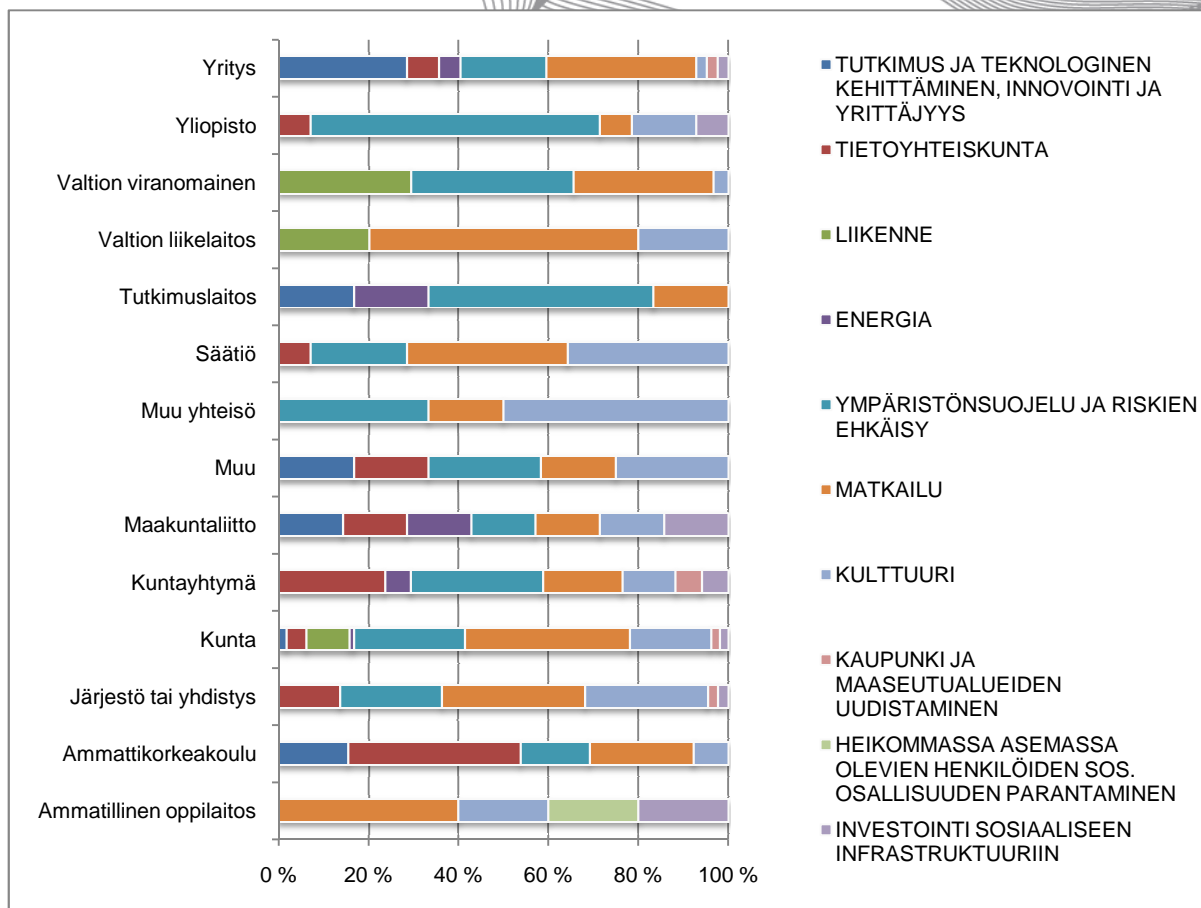
Lähes joka toisessa rahoitettavaksi hyväksytyssä hankkeessa päätoteuttaja on kunta. Seuraavaksi suurimmat hakijaorganisaatiotyypit ovat valtionviranomaiset (13 %), järjestöt ja yhdistykset (10%), yritykset (9 %). Edellisen, 14.10.2009 suoritetun tarkastelun jälkeen valtion viranomaisten osuus on kasvanut noin 3 %, mutta muilta osin osuudet ovat pysyneet lähestulkoon samoina, Tulevassa tarkastelussa tullaan toimintalinjan 3 osalta tarkastelemaan tarkemmin erityisesti alueellisten kehittämissyhtiöiden rooliin.

Kuva 7. Hankkeiden suhteellinen (%) jakauma hakijaorganisaation mukaan (EURA 2007 18.2.2010).

Seuraavassa kaaviossa on tarkasteltu hakijaorganisaatioiden jakaumaa suhteessa projektille määritetyn menoluokituksen (pääotsikkotasolla). Toteuttajien hankkeet jakautuvat siinä mielessä melko tasaisesti, että niissä menoluokissa, joihin hankkeita eniten kohdistuu, on kaikkien toteuttajien hankkeita.

Hanketoteuttajien välillä on kuitenkin myös merkittäviä eroja siinä suhteessa, minkä tyyppisiä hankkeita mikäkin organisaatiotyyppi tyypillisimmin toteuttaa. Yksi merkittävimmistä poikkeuksista on yritysten osuus selvästi muita merkittävämpänä energiahankkeiden toteuttajana. Vastaavasti kolmannen sektorin hankkeista on muihin toimijoihin verrattuna huomattavasti suurempi osuus kulttuuriteemaan liittyviä. Ammattikorkeakoulut vastaavasti profiloituvat tietoyhteiskuntahankkeiden toteuttajina. Tasaisin hankeprofiili on maakuntien liitoilla, joilla on suhteellisen tasaisesti monilla eri menoluokissa.

Kuva 8. Hakijaorganisaatiokohtainen jakauma hankkeiden pääasiallisen menoluokan mukaan pääotsikkotasolla. (EURA 2007 18.2.2010)

Hankkeiden toteuttajien osalta voidaan todeta, että ne tahot, joilla on resursseja ja osaamista hankehallinnointiin, toimijat hakijoina ja myös hallinnoivat hankkeita vuodesta toiseen. Hankehallinnoinnin byrokratia karsii osaltaan pienet organisaatiot, yritykset ja yhdistykset hakijoiden joukosta pois tehokkaasti. Tämä ei kuitenkaan estä sitä, että pienemmät organisaatiot eivät voisi olla mukana laajemmassa konsortiossa omalta osaltaan toteuttamassa hanketta ja "kasvamassa" EU-tasoisiksi hanketoimijaksi muiden joukossa. Kun hankekokonaisuudet muodostuvat eri tahojen yhteisistä konsortioista, voidaan olettaa, että tiedonsiirtoa ja yhteistä oppimista tapahtuu runsaasti hankkeen sisällä. Näin kaikilla eri toimijoilla on mahdollisuus kehittää omaa toimintaansa ja myös uudet toimintamallit leviävät hankkeiden sisällä. Lisäksi varsinkin ympäristöhankkeissa, joissa on laaja näkökulma kestävään kehitykseen, voi parhaassa tapauksessa syntyä uudenlaisia, alueellista vetovoimaisuutta monesta eri näkökulmasta kehittäviä verkostoja ja uusia työ- ja prosessimalleja.

5.2 Hankkeiden strategisuus ja lisäarvo

Tarkasteltaessa hankkeiden strategisuutta ja niiden tuottamaa lisäarvoa kansalliselle rakennerahastostrategialle, nousee hankkeiden strateginen monipuolisuus hyvin vahvasti esiin. Useimmissa hankkeissa tuetaan yhtäaikaaisesti monia suuraluekohtaisesti asetettuja strategisia painopisteitä.

Hanketoimijoille tehdyssä kyselyssä pyydettiin määrittämään aluekohtaisesti kustakin hankkeesta, mitä ohjelman strategista painopistettä hanke ensisijaisesti toteuttaa. Vastausvaihtoehtoina oli annettuna viisi strategista painopistettä: yritysten saavutettavuuden edistäminen, alueiden vetovoiman

lisääminen, ympäristöriskien hallinta ja uusiutuvan energiankäytön edistäminen, matkailun edellytysten parantaminen sekä palveluiden ja sovellusten kehittäminen ja saavutettavuus.

Pohjois-Suomessa hankevastaajat (N=34) esittivät hankkeidensa pääosin toteuttavan alueiden vetovoiman lisäämistä (85%) strategisena hankkeen painopisteenä ohjelmatasolla. Lisäksi hanketasolla nostettiin strategisena painopisteenä esiin Pohjois-Suomessa ympäristöriskien hallinta ja uusiutuvan energiankäytön edistäminen (24%) sekä pienemmässä määrin yritysten saavutettavuuden edistäminen.

Tarkemmassa hanketarkastelussa voidaan tästä esimerkkinä mainita Iso Syötteen matkailupalveluiden kehittämisen kolmen hankkeen kokonaisuus. Hankekokonaisuus tukee Pohjois-Suomen toimenpideohjelman painopisteitä erityisesti matkailun kehittämisen suhteen, mutta vaikutusketjua pidemmälle tarkasteltaessa ovat vaikutukset toimintaympäristön kehittämiseen paljon kokonaisvaltaisemmat. Matkailu on alueelle tärkeä elinkeino, että sitä kehitettäessä lisätään myös alueen vetovoimaisuutta kokonaisuudessaan, ja edelleen vetovoimaisuuden kasvaessa liikenneyhteydet ja siten myös alueen muiden kuin suoranaisesti matkailualaan liittyvien yritysten saavutettavuus paranee. Kuitenkin matkailuhankkeissakin tulisi miettiä alueellisen kilpailukyvyyn edistämistä vahvuuksia profiloimalla, ei vain perusparantamisen kautta.

Vastaavasti esimerkiksi Keski-Pohjanmaan maakuntaverkko-hankkeen toiminta tukee Pohjois-Suomen ohjelman strategiaa moninaisesti; yhtäältä maakunnan sisäinen saavutettavuus on hankkeen keskiössä ja toisaalta elinkeinonäkökulma on vahvasti läsnä siinä mielessä, että yhteyksien paranemisen myötä voidaan saada uusia palveluita, yrittäjiä ja kilpailua alueelle. Yleisestikin maaseutukehittämisen näkökulmasta on huomioitava se perusasia, että kylät, joissa on valokuituyhteys, pysyvät paremmin elinvoimaisina, sillä tämä saattaa vaikuttaa yhtenä osana väestön muuttopäätöksiin.

Länsi-Suomen hanketoteuttajille tehdyssä kyselyssä (N=28) alueellisina strategisina painopisteinä nousivat esiin alueellisen saavutettavuuden parantaminen (46%) sekä matkailuun ja siihen liittyvien elinkeinojen toimintaympäristön tukeminen (18%). Toimintalinjalla on kuitenkin myös paljon hankkeita – esimerkiksi investointihankkeita ja pieniä hankkeita – jotka kohdistuvat paljon fokusoidummin tietyille strategiselle painopisteelle. Esimerkiksi Länsi-Suomen hankkeista Purmojärven kunnostushanke on investointihanke, jossa toimenpiteet kohdistuvat järven tekniseen kunnostukseen tai Karjalanradan tasoristeys-hanke, jossa nopeutetaan junaradan matka-aikoja radan teknisten parantamisen kautta.

Myös Länsi-Suomessa toteutettava Liikuntaisännöitsijä-hanke on saanut alkunsa paikallisten liikuntaseurojen toiminnan jatkuvuuden asettamista tarpeista. Hankkeen toimenpiteet kohdistuvat hyvin konkreettisesti ja spesifisti liikuntapalveluiden tukemiseen. Samoin myös muissa palvelujen ja sovellusten kehittämiseen liittyvissä hankkeissa, kuten vanhuspalveluihin uusia toimintamalleja ja palvelusisältöjä kehittävässä Ikihyvä-hankkeessa (Etelä-Suomi) ja Virtuaalikymppi-hankkeessa (Itä-Suomi), strateginen kohdentuminen ei ole esimerkiksi edellä käsitelyihin matkailu- tai infrastruktuurihankkeisiin verrattuna niin kattavaa, mutta kuitenkin ohjelmissa määriteltyjä painopisteitä tukevaa.

Itä-Suomessa hanketoimijat määrittelivätkin kyselyvastausten perusteella (N=31) hankkeiden toteuttamien strategisten painopistealueiden kohdentuvan pääasiassa vetovoimaiseen yritysympäristöön (52%) ja innovatiivisiin palvelujärjestelmiin (36%). Loput hankkeista kohdentuivat hankevastaajien mukaan yritysten saavutettavuuden parantamiseen erityisesti junayhteyksien parantamisen kautta, mistä esimerkkinä Karjalanradan tasoristeysten poistamisen hanke.

Etelä-Suomessa hankkeita toteutettiin pääosin hankekyselyn vastausten perusteella (N=28) palveluiden ja sovellusten kehittämiseksi ja saavutettavuuden parantamiseksi (N=36%) sekä

matkailun edellytysten parantamiseksi (25%) ja ympäristöriskien hallinnan edistämiseksi (25%). Myös logistiset yhteydet ja tietoliikenneyhteydet nousivat esiin hankekyselyssä.

Kokonaisuudessaan hankkeiden tuoma lisäarvo kehittämistoiminnassa nousee esiin etenkin sen eri toimijoita verkostoivan vaikutuksen suhteen. Monet hanketoimijat totesivat, että ilman EAKR-rahoitusta, ei hanketta olisi voitu toteuttaa lainkaan siitä syystä, että monissa hankkeissa on mukana niin monella eri sektorilla, hallinnonalalla ja toimialalla toimivia organisaatioita, että hankkeissa toteutettavalle yhteistyölle ei olisi olemassa minkäänlaista areenaa ilman hankerahoituksen suomaa puitteita. Tässä suhteessa esimerkiksi Virtuaalikymppi-hankkeessa mukana olevien neljän maakunnan yhteistyötä tai Iso-Syötteen matkailun kehittämishankkeessa olevien kymmenen yrityksen yhteistyötä olisi ilman hankkeistusta vaikeampaa tai jopa mahdotonta järjestää.

Haastateltavat toivat esiin myös näkemyksensä siitä, että ilmankin hankerahoitusta vastaavia kehittämistoimia varmaankin toteutettaisiin, mutta huomattavasti pienemmässä mittakaavassa ja pirstaleisemmalla toimijakentällä. Infrastruktuurihankkeiden, Keski-Pohjanmaan maakuntaverkko- ja Karjala-ratahankkeen osalta vastaavia kehittämistoimenpiteitä oltaisiin tehty ilman ohjelmasta saatua rahoitustakin, mutta tähän liittyvä aikataulu ja muut tekijät on koettu alueilla riittämättöminä.

Kolme hanketta kahdeksasta tarkastelussa mukana olleesta hankkeesta on jatkoa aikaisemmalle kehittämishankkeelle. Etelä-Suomessa toteutettava Ikihyvä on jatkoa aikaisemmalle ESR-rahoitteiselle hankkeelle, jossa kotihoidon palveluita kehitettiin aikaisemmin, kuten myös Itä-Suomessa toteutettava hanke Virtuaalikymppi, joka on jatkoa Tieto- ja viestintäteknikka ikääntyvien toimintakyvyn tukemisessa-hankkeelle. Virtuaalikymppi ja Ikihyvä Päijät-Häme ikääntyvän väestön tarpeista ja HÄJY 011-hanke on jatkoa Hämeen luontomatkailu vihervyöhykkeeksi-hankkeelle ja toteutetaan Etelä-Suomessa.

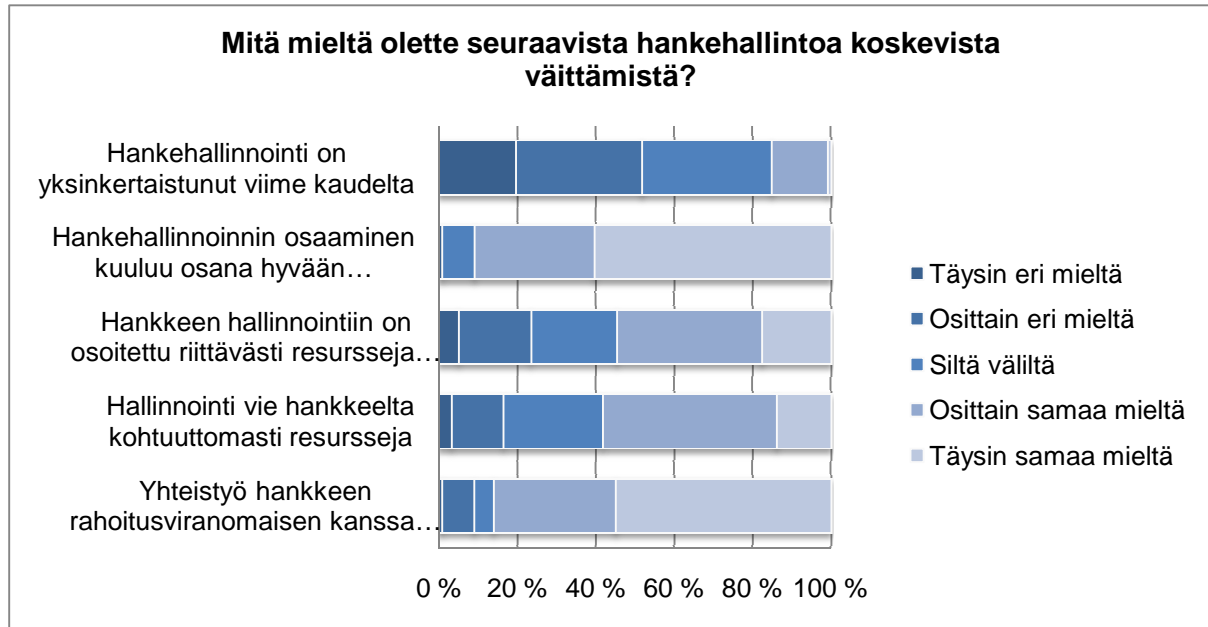
Hankkeiden kehittämistoimenpiteillä on usein ennakoiva luonne. Esimerkiksi ikääntyville suunnattujen palveluiden osalta kehitetään toimintamalleja, joiden käyttöönotto ei aivan vielä ole kuntakentällä ajankohtaista, mutta joita tullaan kuitenkin kunnissa lähitulevaisuudessa tarvitsemaan väestön ikääntymisen tuomat haasteet huomioiden. Samoin Iso-Syötteen matkailusuunnitelman tiimoilta tehdään sellaista kehittämistyötä, joka ei kuulu kunnan tehtäviin, mutta joka tuo alueen maankäytön ja kehittämisen suunnittelulle merkittävää lisäarvoa, kun yritysten kehittämisresurssit voidaan kohdentaa tehokkaasti kaikkia osa-puolia hyödyttäviin toimenpiteisiin. Tässä suhteessa monet hankkeet tuottavat merkittävää lisäarvoa kehittämistoiminnalle tulevaan varautuen tai toteuttaen myös yritysten kehittämisaikeet huomioivia suunnitelmia, jotka kenties muuten olisivat normaalissa suunnittelussa mahdoton toteuttaa.

Toisaalta jotkut hankkeet ovat käynnistyneet alueella tunnistetuista toimintaympäristöön liittyvistä puutteista tai muista olemassa olevista tarpeista. Esimerkiksi Liikuntaisännöitsijä-hankkeessa taustalla vaikuttavat järjestötoiminnan ammattimaistuminen ja vapaaehtoisten toimijoiden väheneminen ja Purmojärven kunnostuksen taustalla on ollut paikallisen kalastuskunnan huoli järven huonosta tilasta. Sen sijaan suuret infrastruktuurihankkeet Keski-Pohjanmaan maakuntaverkon ja Karjalاران kehittämishankkeet ovat lähtöisin laajemmista, maakuntien kehittämissuunnitelmissa tunnistetuista tarpeista, joten siinä mielessä näiden toimenpiteiden nähdään alueilla olevan hyvin perustavanlaatuisia kehittymisedellytyksiä laajalle joukolle eri toimijoita.

5.3 Hallinnon toimivuus

Aikaisempien ohjelmakausien arviointien, kuten myös tässä arvioinnissa tehdyn aikaisemman hallintoviranomaisten haastattelukierroksen tapaan, ohjelman hallinnon raskaus ja hitaus saa paljon kritiikkiä. Hanketoteuttajien kyselyvastauksissa juuri väittämä ”hankehallinnointi on yksinkertaistunut viime kaudelta” on nosti esiin eniten ristiriitaisia näkemyksiä: osa vastaajista koki näin myös

tapahtuneen, mutta noin puolet vastaajista oli väittämän kanssa täysin tai osittain eri mieltä. Taustalla saattaa olla vastaajien kokemus hankehallinnoinnista. Ne vastaajat, jotka ovat rutinoituneita hankkeiden hallinnoijia ja toteuttajia, kokevat hallinnon sujuvammaksi kuin ne, jotka johtavat ja hallinnoivat ensimmäistä kertaa EU-tasoista hanketta. Toisaalta vastaajat kokivat myös vahvasti, että hankehallinnointi kuuluu osana hyvään ja ammattitaitoiseen hankejohtamiseen.

Kuva 9. Hankehallinnon haasteet hanketoimijoiden näkökulmasta.

Hallinnon kuormittavuutta lisää muun muassa se, että samat asiat pitää raportoida sekä väliraportissa että maksatusraportissa. Myös seurantajärjestelmän toimimattomuus herättää hankkeissa ihmetystä kautta linjan, ja tässä suhteessa kritisoidaan lähinnä järjestelmän teknistä jälkijättöisyyttä ja pitkiä käyttökatkoja. Hallinointiin liittyen haluttiin toisaalta tuoda esiin myös näkemys siitä, että toimijoiden on suhtauduttava hanketoimintaan siten, että rahoituksen saaminen vaatii myös toimijoilta tietyn työpanoksen. Erään haastateltavan mukaan hankkeen toteutuksesta vastaavan organisaation tulee itse ottaa vastuu siitä, että se järjestää hankehallinnointia varten riittävän kattavan asiantuntemustason.

Hallinnollinen kuormittavuus koetaan kuitenkin merkittävänä ohjelman toteutusta haittaavana tekijänä. Hankkeissa esiintyi huolta esimerkiksi siitä, ettei hallinto mahdollista lisäkumppanien ottamista kesken hankkeen, mikä kuitenkin olisi ensisijaisen tärkeä optio erityisesti pieniä yrityksiä ajatellen. Samoin nykyinen rahoitusmalli, jossa toimijan kulut maksetaan vasta jälkikäteen, estää pienten toimijoiden lähtemistä mukaan hankkeisiin merkittävästi. Pienille toimijoille hallinnollinen kuormitus voi muodostua kynnyksysymykseksi, sillä isojen toimijoiden tapaan he eivät pysty keskittämään hankehallintoa kokonaisuudeksi tai saamaan suuremmissa organisaatioissa saatavilla olevaa asiantuntijatukea. Hankebyrokratia nähdään vaikuttavan myös yritysten osallisuuteen, sillä pitkän hakemusprosessin vuoksi yritysten tiedetään joissakin tapauksessa vetäytyneet hankkeista kesken käsittelyvaiheen.

Toisaalta voidaan todeta, että kaikkeen projektijohtamiseen kuuluu yhtenä osana hallinnointibyrokraatia maksatuksineen sekä raportointeineen eri tahoille. Tämä tulisi ehkä selvemmin ottaa esiin osana hanketoimintaa ja projektipäällikön vastuuta ja työnkuvaa. Myös hankehallinnoinnin osaaminen on osa projektijohtamisen ammattitaitoa, eikä kytkeydy vain EU-hankkeisiin.

5.4 Hankkeiden toiminta, tulokset ja vaikutukset

Kaikki tarkastellut hankkeet ovat edenneet kutakuinkin alustavien suunnitelmien mukaisesti, mutta hankkeiden tuloksellisuuden arvioimiseen suhtaudutaan hankkeissa varauksellisesti toteutuksen ollessa vielä kesken. Kuitenkin, kuten hankkeiden kehittämistoiminnalle tuoman lisäarvon suhteen aikaisemminkin todettiin, on hankkeiden yksi merkittävimmistä saavutuksista niiden eri toimijoita eri kehittämiskysymysten äärelle kokoava rooli. Esimerkiksi Virtuaalikympissä ja Ikihyvässä on mukana muun muassa yliopistojen ja muiden oppilaitosten edustusta, järjestöjä, kaupunkeja ja kuntia sekä useita hoiva-alan yrityksiä. Samaten esimerkiksi Iso-Syötteen matkailusuunnitelmaa on mukana tekemässä kymmenkunta matkailualan yritystä, jotka pystyvät hankkeen ansiosta kokoamaan kehittämisresurssinsa yhteen koko alueen matkailuvetovoimaisuuden parantamiseksi (win-win-tilanne).

Hanketoimijoille suunnatusta kyselyssä kysyttiin avovastauksella sitä, mitä hyviä käytäntöjä hankkeissa on kehitetty. Hanketoiminnan osalta vastauksista (N=32) nousi selkeästi esiin vuorovaikutuksen ja poikkitoimialaisen yhteistyön lisääntyminen. Vuorovaikutuksen osalta kumppaneita nostettiin monelta hyvinkin erilaiselta taholta, joita olivat perinteiset julkinen sektori virkamiehineen, kolmannen sektorin järjestöt laajasti (esimerkiksi tiekunnat, metsästysseurat, kyläyhteisöt, ulkoilua harrastavat jne.) Lisäksi erittäin moni hanke mainitsi asukasyhteistyön ja kansalaisten vuorovaikutusmahdollisuuksien parantamisen, sekä yhteisten tilaisuuksien ja foorumien, myös hankkeessa käyttöön otetun sosiaalisen median tai sähköisen verkkoalustan kautta. Tämä on signaalisi selkeästi vuorovaikutteisempaan etenemiseen siirtymisessä hanketoteutuksessa, sillä edistyneisimmät hankkeet ovat luoneet pelkästään tiedottamiseen perustuvista verkkosivuista vuorovaikutteisia keskustelualustoja.

Lisäksi hankkeissa oli edetty poikkitoimialaiseen yhteistyöhön, jossa hyvin monen eri sektorin osaajat toimivat yhteisesti sovitun päämäärän kehittämiseksi. Poikkitoimialaisen yhteistyömallin toimijoista mainittiin kyselyn avovastauksissa mm. ympäristösektori, historia- ja kulttuuriosaajat sekä yrityssektori. Yrityssektorin mukana olosta oli maininta useassa vastauksessa, mikä kuvastaa myös toimintalinjan hankkeiden monimuotoisuutta sekä jossain määrin myös helposti lähestyttävyyttä yritysten suhteen.

Myös toimintamallien kehittämisessä nousi esiin yrityshautomotoiminnan ja yritystoiminnan sisältöjen kehittäminen hankkeiden kautta. Toimintamalleja nostettiin esiin hyvinä käytäntöinä kyselyssä myös koulutusten toteuttamismallien luomisessa sekä erityisesti sähköisten järjestelmien soveltamisessa ja käyttöönotosta (sosiaalinen media, vuorovaikutteiset verkkoalustat). Toimintamallien kehittämisessä nostettiin esiin myös laajan yhteistyön mukanaan tuoma tarve viestinnälle: kuukausittaiset uutiskirjeet ja –tiedotteet olivat syntyneet aidosta eri tahojen tarpeesta kuulla hankkeen etenemisestä säännöllisesti. Myös hankkeessa tehtävän kehitystyön eteneminen kiinnosti sidosryhmiä, ja uutiskirjeen kautta koettiin tavoitettavan laaja yleisö. Uutiskirjeiden todettiin myös helpottavan hankkeen muuta raportointia.

Tässä suhteessa hanketoiminta tukee tärkeäksi koettua kehittämismallia, jossa alueen kehittämisverkostot muuttuvat ketterästi kunkin käsillä olevan kehittämiskysymyksen mukaan. Näin uudet innovaatiot ja toimintamallit leviävät tehokkaammin verrattuna siihen, että kehittämistoimia tehtäisiin erillisissä toimintayksiköissä, esimerkiksi sektori- tai toimialakohtaisesti. Samoin monitoimijaisessa yhteistyössä monien eri tahojen näkökulma ja kehittämisintressit saadaan paremmin esiin ja muutoin ehkä irrallisiin toimintoihin kohdistuvat kehittämisvoimavarat saatetaan hyödyttämään paremmin kaikkien yhteistä etua. Lisäksi toimijoiden verkostoitumista lisää selkeästi hankkeiden kiinnokohtia ja tietoisuutta muissa kansallisissa ja alueellisen tason kehittämisohjelmissa ja –hankkeissa tehtävästä työstä. Tähän liittyen tärkeänä tuloksena on huomattu myös se, että monet toimijat ovat hankkeiden kautta ymmärtäneet oman toimintansa kehittämisen merkityksen. Hankkeen

kautta kehittämisen tuoman hyöty ja lisäarvo sekä pysyvä muutos omalle toiminnalle on tullut esiin, mikä nähdään erityisen tärkeänä palveluiden kehittämisessä.

Varsinkin hankkeet, jotka ovat jatkohankkeita, toimivat selkeästi pitkällä aikavälillä tapahtuviin muutoksiin varautumisen kanavana, sekä käytännön tasolla että muokkaamalla asenneilmapiiriä uudelle ajatus- ja toimintamallille otollisemmaksi. Näin voidaan todeta olleen erityisesti ympäristö- ja energiatehokkuushankkeissa ja myös väestön ikääntymiseen liittyvissä hankkeissa. Samalla kun ennakoivasti luodaan kysyntää, kehitetään toimijoiden osaamista ja taitoja, myös toimintaympäristöstä tulevat muutokset painottavat hankkeiden kysyntä- ja tarvelähtöisyyttä. Näin etenkin pitkissä hankkeissa voidaan todeta sidosryhmien asenteiden muuttuneen yhä kehittämismyönteisemmiksi, kun ymmärrys ja tieto päämäärästä on omaksuttu.

Monissa kehittämishankkeissa lopullinen, tavoiteltu tulos näkyy välillisesti vasta pitkällä aikavälillä. Poikkeuksena tässä suhteessa ovat kuitenkin investointihankkeet, kuten Purmojärven kunnostus-, Keski-Pohjanmaan maakuntaverkko- ja Karjalaraata-hankkeissa saavutettu tuloksellisuus, joka on kehittämishankkeisiin verrattuna selkeästi todettavissa. Sen sijaan arviot näidenkin hankkeiden välillisistä vaikutuksista ovat tässä vaiheessa valistuneiden arvailujen varassa. Hankkeiden tuloksellisuuden toteamisessa ensisijaista onkin tunnistaa hankkeen edunsaajat, jotka ovat ensisijaisesti monissa tapauksissa hankkeen toteuttajatahot, mutta toissijaisesti hankkeilla nähdään olevan myös paljon kauaskantoisempia, koko alueen elinvoimaisuuteen vaikuttavia hyötyjä. Erityisesti matkailuhankkeissa tuotetut hyödyt näyttäisivät koituvan eniten hankkeissa mukana oleville tahoille, kun taas uusia palveluratkaisuja tuottavissa hankkeet ovat enemmän loppukäyttäjäpainotteisia.

Kysyttäessä hanketoimijoilta hankkeiden suorista vaikutuksista lyhyellä aikavälillä, esiin nousi selkeistä parantamistoimenpiteistä johdettuja vaikutuksia. Näitä olivat tiedon ja tiedotuksen lisääntyminen, jotka edesauttavat matkailua ja tuovat aluetta laajemmän yleisön tietoisuuteen ja näin lisäävät alueen vetovoimaan. Tiedon ja tiedotuksen lisäämiseen liittyivät myös konkreettiset esimerkit sähköisen sekä sosiaalisen median käytön lisäämisestä, mikä osaltaan myös edesauttaa ja helpottaa kansalaisten osallistumista eri hankkeisiin.

Lisäksi monissa hankkeissa oli selkeästi parannettu luontoympäristöä ja poistettu mahdollisia tulevaisuuden ympäristöriskejä, jolloin suojelu- ja parantamistoimenpitein oli edesautettu ympäristöstävällisyyden ja kestäväen kehityksen mukaista edistämistä. Näissä ympäristöhankkeissa voidaan aidosti puhua myös kestäväen kehityksen mukaisen politiikan vaikuttavuudesta, koska hankkeissa oli usein osallistettu myös paikallisia asukkaita ja matkailijoita, jolloin yksi kestäväen kehityksen kriteeri sosiaalisen näkökulman osalta aidosti toteutuu. Tästä selkeänä vaikutuksena voidaan nähdä olevan asukasaktiivisuuden kohoaminen ja "bottom up" toiminnan vaikutukset ohjelmatasolle.

Lyhyen aikavälin (1-2 vuotta) epäsuorina vaikutuksina hanketoimijat nostivat kyselyssä esiin hankkeiden mukanaan tuomat työllistävät vaikutukset sekä hanketoimijoille että hankkeissa tehtävien kehittämis- ja parantamistoimenpiteiden tuottajille. Lisäksi hankkeilla nähtiin olevan alueille imagohyötyjä sekä laajemmasta verkostoitumisesta syntyviä yhteistyön ja työn laadun kohenemisen hyötyjä.

Pitkällä aikavälin (yli 2 vuotta) hyötyinä ja vaikutuksina hanketoimijat nostivat kyselyssä esiin hankkeiden tavoitteiden mukaisia teemoja: työpaikkojen lisääntymistä ja verkostoitumisen mukanaan tuomia moninaisia hyötyjä ja vaikutuksia alueelle. Näitä oli mainittu mm. yritysyhteistyön kasvu ja uusien tuotteiden tuominen markkinoille tätä kautta, alueen ja sen matkailuvalttien tunnettuuden lisääntyminen kansallisella tasolla sekä tätä kautta myös matkailijoiden määrän lisääntyminen. Myös ympäristövaikutukset mainittiin pitkän aikavälin vaikutuksina, esimerkkeinä näistä voidaan mainita

muun muassa matkailun ympäristöhaittojen väheneminen ja järvien kalakantojen geneettisen perimän kehittyminen luonnollisen lisääntymisen mahdollistamisen myötä.

5.5 Erityistarkastelussa palvelurakenteiden kehittäminen hanketyössä

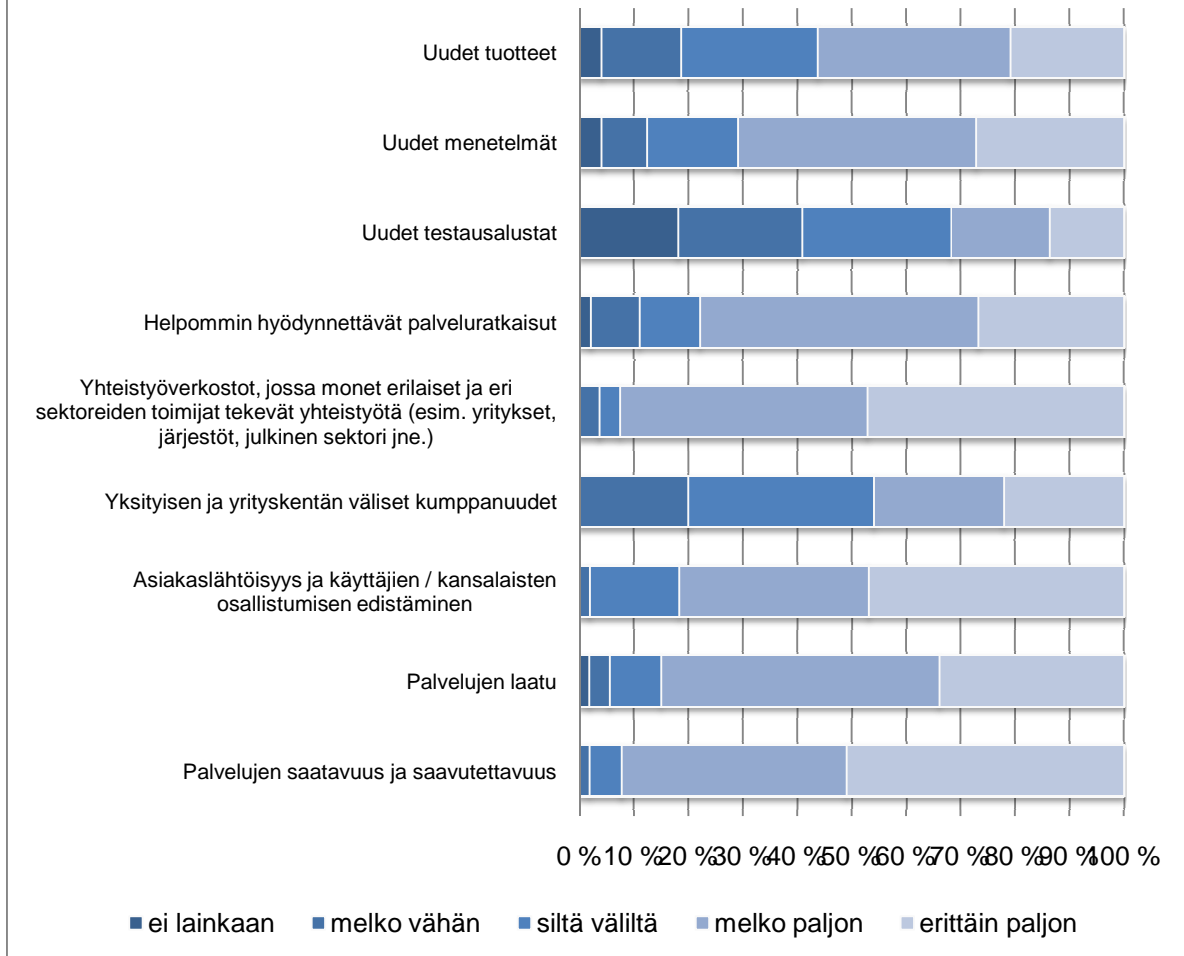
Palvelurakenteen kehittämistarpeiden taustalla on pitkälti samat tekijät kaikilla ohjelma-alueilla: väestörakenteen muutos (ikäntyminen ja väestön keskittyminen kasvukeskuksiin) ja huoltosuhteen heikkenemisestä seuraava tarve tehostaa palvelurakenteen tuottavuutta. Länsi-Suomen EAKR-ohjelmassa kuntakentän hajanaisuus ja keskuskaupunkien muuttovoitto nostetaan esille haasteena ja mahdollisuutena. Tavoitteeksi on asetettu palvelurakenteen tehostaminen. Länsi-Suomen alueella nostetaan tässä yhteydessä erityisen tärkeinä esille uusien toimintamuotojen ja -tapojen tutkimus ja innovointi, mikä osaltaan voisi toteuttaa alueen mahdollisuudeksi määriteltyä uusien innovaatioiden kehittämistä. Tuettavana toimintana Länsi-Suomessa mainitaan mm. hyvinvointipalvelujen rakenteiden ja tuotannon kokeilu- ja pilottihankkeet, hyvien kokemusten ja käytäntöjen siirto sekä palvelumarkkinoiden ja palveluyrittäjyyden edistäminen. Myös Itä-Suomessa palvelurakenteen kehittäminen nivotaan erityisesti innovatiivisuuteen ja sen edistämiseen, samoin kuin Pohjois-Suomessa, jossa korostetaan innovaatioiden ymmärtämistä laajasti eli teknologisten innovaatioiden ohella kehitetään prosessi-, liiketoiminta- ja palveluinnovaatioita sekä yhteisöjen toimintakulttuuria uudistavia sosiaalisia innovaatioita. Pohjois-Suomessa korostetaan myös sähköisten palvelujen saatavuutta ja kehittämistä saavutettavuuden ja aluerakenteen toimivuuden välineenä. Strategisina painopisteinä tässä korostuvat Etelä-Suomessa palvelujen ja sovellutusten kehittäminen, Länsi-Suomessa hyvinvoinnin tason parantaminen ja Itä-Suomessa innovatiiviset palvelujärjestelmät.

Palvelurakennetta ja sen kehittämistä voidaan siis tarkastella monesta eri näkökulmasta, joissa kussakin korostuu hieman eri tulokulma innovaatioihin. EAKR-ohjelmissa näytetään tällä kaudella sovellettavan ainakin kahta päätyyppiä, joista toinen liittyy järjestelmä- ja rakenneratkaisuihin ja toinen puolestaan asiakas- ja käyttäjälähtöisyyteen. Järjestelmäjähtöisissä kehittämiskohteissa korostuu organisointi, kumppanuusmallit, tuotanto- ja jakelurakenteen uudistaminen, tuottaja- tai hallinnointiorganisaation uudet ratkaisut ja menetelmät, jakelu- ja toimituskanavainnovaatiot, samoin kuin myös vuorovaikutukseen, kumppanuuteen, verkostoitumiseen ja verkoston hallintaan liittyvät innovaatiot, ml. tiedonsiirron edistysaskeleet ja sosiaaliset innovaatiot (kuten uudet kumppanuusratkaisut). Asiakas- ja käyttäjälähtöisyydessä kehitetään helppokäyttöisyyttä ja laatutekijöitä, jotka pyrkivät paremmin huomioimaan loppukäyttäjien erilaisia tarpeita ja mielityksiä. Tällaisia voivat olla esim. sovellukset, jotka vahvistavat erityisryhmien tarpeiden huomioimista palvelurakenteissa sekä monikanavaisten ja paikkariippumattomien asiakaspalvelujen kehittämisessä (ml. esteettömyys) tai vahvistavat design- ja laadunäkökulmaa (tuotantoprosessien kehittäminen, uuden teknologian hyödyntäminen, laadun parantaminen, tuote-, prosessi- ja menetelmäinnovaatiot). Joissakin kehittämistoimenpiteissä kuten sähköiset palvelut kehitetään rinnakkain sekä järjestelmä- että käyttäjänäkökulmaa.

Eniten vastanneiden hankkeiden otoksessa korostuu palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden tavoite, toiseksi tärkeimpänä esille nousee yhteistyöverkoston kehittäminen. Vähiten huomiota kohdistetaan uusien testausalustojen kehittämiseen. Verkoston kannalta näyttää merkitykselliseltä se, että vaikka yhteistyöverkoston kehittäminen korostuu, yksityisen ja julkisen välisiä verkostoja ei juurikaan kehitetä.

Palveluteemoittain tarkasteltuna eniten huomiota näyttää kiinnittyvän tänään palvelurakenteiden ja prosessien kehittämiseen, terveyden edistämiseen ja vanhuspalvelujen sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen ollessa seuraavaksi tärkeimpiä.

Mihin seuraavista osa-alueista hankkeessanne tehtävä kehittämistyö kohdistuu?

Kuva 10. Uusia palveluratkaisuja toteuttavien hankkeiden kehittämistyön kohdentuminen.

Vaikka monet vastaajista korostavat hankkeen olevan vielä liian alkuvaiheessa, jotta hyviä käytäntöjä olisi vielä ehditty kehittämään tai ainakaan systemaattisesti konseptoimaan ja testaamaan, joitakin aihioita tällaisista jo esiintyy. Tässä vaiheessa voimme siis raportoida lähinnä toimintamalleja, jotka näyttävät lupaavilta ja joita hankkeilla itsellään on tarkoitus viedä eteenpäin laajemmin monistettavaksi.

6. Yhteenveto ja kehittämissuhteet

Toimintalinjan 3 painopiste kohdentuu liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien sekä niihin liittyvien palveluiden edistämiseen, sekä luonnon- ja kulttuuriympäristöjen suojeluun ja kehittämiseen. Toimilla tulee olla suora kytkös alueen elinkeinoelämän ja yritystoiminnan kehittämiseen. Alueellista tasoa tarkastellen, toimintalinjalla on käytännössä kaksi erityispiirrettä verrattuna muihin toimintalinjoihin. Ensinnäkin, toimintalinjan 3:n vaikutukset aluekehitykseen ovat leimallisesti välillisiä. Toimintalinjan 3 tavoitteet ja painopisteet kohdistuvat alueiden kehittämisen yleisiin edellytyksiin, joilla pyritään parantamaan alueiden vetovoimaa ja kilpailukykyä yritystoiminnan toimintaedellytysten ja asukkaiden elinolojen ja hyvinvoinnin kannalla. Toiseksi, julkiset toimijat korostuvat. Johtuen toimintaympäristön parantamisen painottumisesta TL 3:ssa korostuvat julkiset toimijat (kunnat ja valtion aluehallinto), ja hankkeiden julkinen rahoitus myös omarahoitusosuuden osalta. Julkiset toimijat ovat myös

tarpeellinen linkki muiden toimijoiden yhteenkokoamiseksi, missä näytetään onnistuneen yhä paremmin ohjelmakauden aikana.

Analyysissä käsitellään tavoitteiden strategista yhdenmukaisuutta, valintakriteeristön kattavuutta, yksiselitteisyyttä, käytön läpinäkyvyyttä, vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden mittaamista sovelletuilla indikaattoreilla, ja hankkeiden temaattista kohdentuvuutta.

Strategisesta yhdenmukaisuudesta voidaan todeta, että ohjelmakaudella 2007-2013 EAKR-ohjelmien rakenne on yksinkertaistunut ja selkeytynyt edelliseen kauteen verrattuna suuraluepohjaisuuden myötä. Myös ohjelmien sisäinen rakenne on selkiytynyt ja tullut joustavammaksi, kun edellisellä ohjelmakaudella sovellettu toimintalinjojen jako toimenpidekokonaisuuksiin on poistunut. EAKR-ohjelmien suhteeseen kansallisiin ohjelmiin, erityisesti maakuntaohjelmiin, Osaamiskeskusohjelmaan ja Aluekeskusohjelmaan on kiinnitetty hyvin huomiota suuralueiden ohjelma-asiakirjoissa, mutta käytännön toteutukseen saakka tämä yhteys ei vielä ulotu. Neljän suuralueen ohjelmissa on selviä painotuseroja toimintalinjan 3 sisällä. Erot perustuvat yhtäältä käytettävissä olevien resurssien eroihin ja toisaalta suuralueilla tehtyihin analyyseihin alueiden vahvuuksista, heikkouksista, uhista ja mahdollisuuksista.

Hankevalinnalle on asetettu kriteerejä sekä kansallisella tasolla että suuralueittain toimintalinjaan kohdistuen. Yleiset valintakriteerit kohdistuvat temaattisuuteen ”ohjelman mukaisuuden” kautta, joka saa sisältönsä ohjelmalle määrittelyistä tavoitteista ja tuettavasta toiminnasta, ja hankkeiden käytännön toteutettavuuteen, sekä sisältävät kestäväen kehityksen periaatteen, joka on yksi horisontaalitarve. Ohjaavat valintakriteerit sisältävät erilaisia tuloksellisuutta mittaavia kriteereitä sekä tasa-arvon tukemisen, joka on toinen horisontaalitarve. Erityiset valintakriteerit ovat suuralueiden toimintalinjan 3 hankkeille määrittelemiä, ohjelman yleisten ja ohjaavien valintakriteerien ohella sovellettavia, ja keskenään varsin erilaisia. Näihin sisältyy sekä tuloksellisuuden erilaisiin aspekteihin että temaattiseen kohdistuvuuteen liittyviä kriteerejä.

Periaatteellisella tasolla valintakriteerit ja strategiset tavoitteet vastaavat toisiaan. Kriteereiden tavoitteena on huolehtia, että rahoitettavat hankkeet kohdistuvat ohjelman ja toimintalinjan aihealueelle ja ovat aiotulla tavalla tuloksellisia. Kriteeristö on runsas ja monipuolinen, mutta valintakriteerit jäävät hyvin yleiselle tasolle, mikä antaa mahdollisuuden niiden erilaisille tuloksin ja hyvinkin erilaisten hankkeiden hyväksymiselle ohjelmatoiminnan piiriin. Tämä puolestaan voi parhaassa tapauksessa tuoda mukanaan ei-ennalta-suunniteltua vaikuttavuutta ja uusia toimijoita hanketoimijoiden verkostoon, kuten näyttää myös käyneen.

Ohjelman ja sen yksittäisten hankkeiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta seurataan hyvin yleisillä aluekehityksen indikaattoreilla. Kullekin EAKR-toimenpideohjelmalle on siis asetettu koko ohjelma-alueella koskevia yleisiä vaikuttavuustavoitteita, joiden toteutumista seurataan aluetaloudellisilla vaikuttavuusmittareilla. Toimintalinja 3:n tavoitteet ja painopisteet kohdistuvat kuitenkin aluekehityksen yleisiin edellytyksiin, joilla pyritään parantamaan alueiden vetovoimaa ja kilpailukykyä yritystoiminnan toimintaedellytysten ja asukkaiden elinolojen ja hyvinvoinnin kannalla.

Yksittäisten hankkeiden väli- ja loppuraportit sisältävät myös niiden kontekstisidonnaisempia tuloksia avovastausten muodossa, ja ovat yksi lähde, jos arvioidaan yksittäisten hankkeiden tuloksellisuutta. Tätä tietoa ei kuitenkaan kootusti seurata, sitä ei ole esimerkiksi jäsennetty indikaattorein. Hanketasoisia tuloksellisuuden seurantaindikaattoreita Eura 2007:sta ei siis varsinaisesti löydy. Yksi kehittämissuositus onkin seurata erillisen, menoluokkia täsmällisemmän luokittelun kautta minkälaisia välillisiä vaikutuksia toimintalinja 3:n hankkeilla tavoitellaan, ja arvioida toimintaympäristön muutokseen kohdistunutta onnistumista. Hanketasolla seurannan osalta tietoa haasteena on mittareiden vaikuttavuuden arviointi. Hanketasolla makrotason indikaattorien tilalle kaivataan enemmän laadullista arviointia.

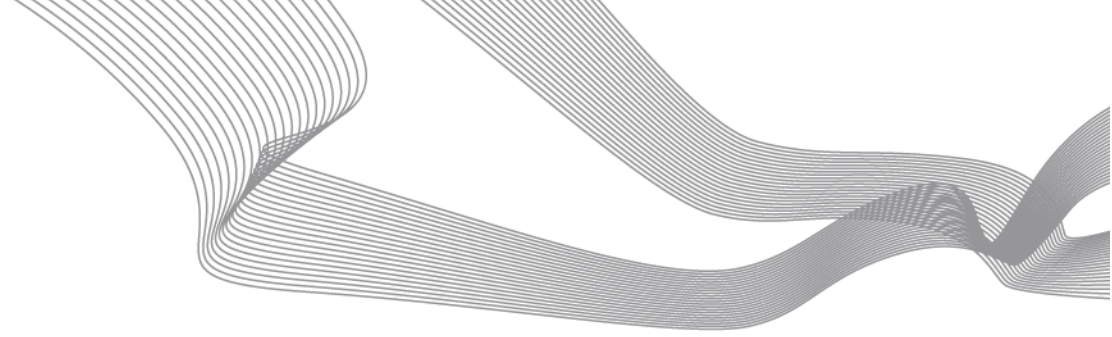
Ohjelmasta tähän mennessä rahoitettujen hankkeiden kohdentumista verrattuna strategisiin tavoitteisiin on tarkasteltu EU:n rakennerahastojen hallintajärjestelmässä (EURA 2007) käytettyjen menoluokkien mukaan. Relevanttina tarkastelutasona pidämme menoluokkien kokoavaa ”otsikkotasoa”, jossa erot ovat selkeämmät, relevantimpana jaotteluna kuin yksittäistä menoluokkaa. Myös horisontaalivaikutusten suuntaa (ympäristövaikutuksilta neutraali/positiivinen/negatiivinen, tasa-arvo edistävä/ei vaikutuksia) kuvaavat luokittelut perustuvat hakijan ja viranomaisen arvioon.

Tarkastelun perusteella voidaan todeta, että toimintalinja 3 antaa mahdollisuuksia myös aidosti uudenlaisten ja uusia yhteenliittymiä tai verkostoja sisältävien hankkeiden toteuttamiseen. Hankkeissa voidaan olettaa tapahtuvan osaamisen siirtoa uusien ja jo pitempään EU-hankkeissa toimineiden osapuolten välillä sekä parhaassa tapauksessa yhteistä oppimista ja uudenlaisten toimintamallien luomista. Kysymykseksi nouseekin, osataanko tätä mahdollisuutta riittävästi tuoda esiin ja hyödyntää?

Selkeästi hanketoiminnasta ja sen etenemistä nousee esiin vahvistunut yritys yhteistyö. Hankkeissa syntyneet vuorovaikutteiset ja poikkitoimialaiset verkostot ovat antaneet mahdollisuuden uudenlaisen yritys yhteistyön kehittämiseen, jota toivottavasti osataan yhä paremmin hyödyntää ohjelmakauden loppua kohden siten, että aidosti syntyy uusia kilpailukykyisiä tuotteita ja palveluita alueilla. Viitteitä tähän on olemassa, kysymykseksi jää mahdollisuuksien hyödyntäminen käytännön tasolla.

Yhdeksi strategiseksi kysymykseksi nousee toimintalinja 3 rahoitetut infrahankkeet, joihin suhtautuminen on ristiriitaista. Infrahankkeita tulisi ensisijaisesti tukea valtion taholta suoraan, ei EU-rahoituksesta, mutta alueilla käytetään rahoitusta myös infrahankkeisiin alueellisen saavutettavuustavoitteen mukaisesti. Toisaalta voidaan katsoa, että mikäli alueelle ei ole hyviä liikenneyhteyksiä eikä saavutettavuus ole hyvä, on haasteellista edistää yritys elämää ja matkailua, ja pitkässä juoksussa alueellista kilpailukykyä.

Positiivista on myös yhä laajempi asukas- ja muiden toimijaryhmien osallistumisen mahdollistaminen sekä tätä toimintaa tukeva sähköisen ja sosiaalisen median lisääntynyt käyttö eri tarkoituksissa. Selkeästi uusille kanaville laajentunut tiedottaminen ja viestintä toimii asenteiden muuttajana ja saattaa vaikuttaa asenteiden ohella myös arvovalintoihin ja ihmisten käyttäytymiseen esimerkiksi ympäristöystävällisyyden osalta.

Liite 1.

	Tavoitteet	Tuettava toiminta
Etelä-Suomi	<ul style="list-style-type: none">- Logististen yhteyksien ml. tietoliikenneyhteyksien parantaminen- Ympäristöriskien hallinta ja matkailun edellytysten parantaminen- Uusien palvelujen ja sovellusten kehittäminen kunnissa public-private-yhteistyönä- Yhteiskunnan kilpailukyvyyn ja toiminta- ja innovaatioympäristöjen kehittäminen	<ul style="list-style-type: none">- Tieto- ja viestintäteknikan saatavuuden ja käyttöönoton parantaminen erityisesti pk-yritysten tarpeisiin- PP-toimintamallit painottaen yksityisten palveluyritysten kehittämistä- Kokeilutoimet ja selvitykset palvelutuotannon tehostamiseksi sekä uuden teknologian käyttöönotto (ePalvelut)- Suunnitelmat yritysten liikenteellisen saavutettavuuden parantamiseksi- Julkisen ja avoimen sektorin yhteistyönä tehtävä tuottavuuden ja toiminnallisen tehokkuuden parantaminen- Luonto- ja kulttuurimatkailun kehittäminen ja kulttuuriperintökohteiden kunnostaminen- Itämeren ja vesistöjen suojelua sekä ekotehokkuuden kehittämistä edistävät suunnitteluhankkeet- Kehittyvän ympäristöteknologian hyödyntäminen sekä ympäristöriskien hallinta

Länsi-Suomi	<ul style="list-style-type: none">- Logististen sekä sosiaalisten ja kulttuuri-innovaatioiden lisääminen- Alueen liikenteen sujuvuuden ja ohjausmenetelmien parantaminen- Pk-yrityksiä palvelevien nopeiden tietoliikenneyhteyksien kehittäminen ohjelma-alueen kaikissa osissa- Kulttuuri- ja matkailuyrittäjien sekä ympäristöalan yrittäjien elinkeinollisten toimintaedellytysten parantaminen- Verkostoitumisen edistäminen, kulttuuriperinnön vaaliminen sekä luonto- ja kulttuuriympäristöjen parantaminen- Alueen vetovoimaisuuden ja elinympäristön viihtyisyyden lisääminen- Yritysten sijoittumisen edistäminen alueelle tai olemassa olevien yritysten toimintaedellytysten parantaminen	<ul style="list-style-type: none">- Saavutettavuuden ja hyvinvoinnin kehittäminen- Hyvinvointipalvelujen kokeiluhankkeet- Yritysten ja alueiden logistista kehittämistä koskevat pienimuotoiset hankkeet- Tietoliikenne-, tietoverkoston ja sisältöpalvelujen kehittämishankkeet- Sosiaalisten ja kulttuuri-innovaatioiden selvitys- ja kokeiluhankkeet- Luonnonvarojen hallitun käytön edistämiseen liittyvät hankkeet- Yhdyskuntateknikan uudenlaisia ratkaisuja mm. Itämeren kuormituksen vähentämiseksi tukevat hankkeet ja kokeilut- Saastuneiden maa-alueiden kunnostushankkeet- Matkailun ja kulttuurin kehittäminen
--------------------	--	---

- Luonnonvarojen kestävä käytön ja luonnon monimuotoisuuden kehittäminen (mm. matkailun ja ympäristöyrittäjyyden kehittämisessä)
- Matkailuyritysten ja muun alueellisen elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja verkostoitumista parantavat hankkeet
- Luonnonvarojen kestävä käyttö ja luonnon monimuotoisuutta vahvistavat hankkeet
- Luonnon- ja kulttuuriympäristöjen sekä rakennusperinnön hoitoon liittyvät hankkeet

Itä-Suomi

- Itä-Suomen saavutettavuuden parantaminen
- Liikenneyhteyksien ja logististen järjestelmien toimivuuden parantaminen erityisesti yritystoiminnan
- näkökulmasta
- Tietoyhteiskunta- ja viestintäpalvelujen tasa-arvoinen saatavuus
- Itä-Suomen innovatiivinen palvelurakenteen kehittäminen huomioiden harvan asutuksen, pitkien etäisyyksien ja väestön ikääntymisen aiheuttamat erityisvaatimukset
- Hyvä ympäristö. Tavoitteena on luoda Itä-Suomesta vetovoimainen alue, jossa taloudellinen toiminta ja luonnon- ja kulttuuriympäristöstä huolehtiminen sovitetaan yhteen
- Yhteyksien kehittäminen TEN-verkkoihin ja liikenteen solmukohtiin (ml. lentokentät, satamat, kv. rajanylityspaikat ja teollisuus- ja logistiikka-alueet, matkailukeskukset)
- Energiahuollon logistisen tehokkuuden kehittäminen bioenergian osalta.
- Rautatieyhteyksien parantaminen TEN-verkolla
- Tietoliikenteen ja tietoyhteiskunnan infrastruktuurin, palvelujen, sovelluksien ja sisältöjen kehittäminen
- (mm. EU:n i2010-strategiaan liittyen) erityisesti pk-yritysten tarpeisiin.
- Luonnon- ja kulttuuriperinnön kannalta arvokkaiden rakennuksien ja ympäristöjen kehittäminen ja kunnostaminen (matkailuun liittyen)
- Selvitykset ja suunnitelmat, joilla kehitetään menetelmiä ja uusia teknologioita ympäristön tilan parantamiseksi sekä riskien hallintaan.
- Vesistöjen kunnostus ja vesihuolto
- Matkailun kehityksen edellytysten parantaminen
- Palveluinnovaatiot (kokeiluosio)

Pohjois-Suomi

- Alueen helppo matkailullinen saavutettavuus
- Ulkomaisten matkailijoiden ja erityisesti kesäaikaisten yöpymisten lisääntyminen
- Laadukkaan, monimuotoisen ja puhtaan luonnonympäristön säilyminen
- Runsas sähköisten palveluiden tarjonta ja niiden korkea käyttöaste
- Uusiutuvan energian teollisen tuotannon edistäminen ja tehokkaiden energianhallintajärjestelmien kehittäminen
- Ympäristöriskien ehkäiseminen ja niiden ratkaisemiseen tarkoitettujen suunnitelmien ja toimenpiteiden kehittäminen
- Luonnon- ja kulttuuriympäristöjen

-
-
- Houkuttelevat, korkeatasoiset ja viihtyisät taajama- ja matkailuympäristöt
 - Sähköiset palvelut ja modernit, verkostoitumista edistävät ympäristöt
 - Korkeatasoinen infrastruktuuri ml. tietoliikenneinfra ja toimiva logistiikka
 - Kestävän kehityksen mukaiset ja energiatehokkaat rakenteet ja toimintatavat
- tilaa parantavat ja vetovoimaa lisäävät hankkeet sekä matkailun toimintaympäristön kehittävät investoinnit ja tapahtumat
- Logistiikkajärjestelmien ja -palvelujen kehittäminen
 - Elinkeinoelämän edellyttämät liikenne- ja tietoliikenneyhteydet ja yhdyskuntatekniikan ja ympäristöhallintamenetelmien uudenlaiset ratkaisut
 - Tutkimukset, selvitykset ja suunnitelmat sekä markkinointitoimenpiteet
 - Sähköisten palvelujen ja sovellusten kehittäminen ja käyttöönotto
 - Saamelaisväestön elinkeinoihin ja kulttuuriin liittyvät toimintaympäristöä parantavat hankkeet

Liite 2. Menoluokkakohtaiset hankkeiden lukumäärät sekä absoluuttiset ja suhteelliset rahoitusjakaumat

	Ohjelma											
	ES			IS			LS			PS		
	Hankk eiden lkm	Rahoitu s €	Rahoi tus%	Hankk eiden lkm	Rahoitus €	Rahoi tus%	Hankk eiden lkm	Rahoitus €	Rahoi tus%	Hankk eiden lkm	Rahoitus €	Rahoi tus%
TUTKIMUS JA TEKNOLOGINEN KEHITTÄMINEN, INNOVOINTI JA YRITTÄJYYS	4	3235604	10,60 %	2	930900	1,02 %	11	2472036	8,75 %	5	2079898	2,10 %
2 TKK -infrastruktuuri ja teknologian eri aloihin erikoistuneet osaamiskeskukset	2	2930604	9,60 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	1	702000	0,71 %
3 Teknologian siirto ja yhteistyöverkostojen kehittäminen	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	8	1336036	4,73 %	1	202333	0,20 %
5 Edistyneet tukipalvelut yrityksille ja yritysryhmille	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	2	1101000	3,90 %	1	200000	0,20 %
6 Tuki pk-yrityksille ympäristön kannalta suotuisten tuotteiden ja tuotantomenetelmien edistämiseksi	1	75000	0,25 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
7 Investointi suoraan tutkimukseen ja innovointiin liittyviin yrityksiin	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	1	950565	0,96 %
8 Muu investointi yrityksiin	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	1	25000	0,03 %
9 Muut toimenpiteet tutkimukseen ja innovointiin liittyviin yrityksiin	1	230000	0,75 %	2	930900	1,02 %	1	35000	0,12 %	0	0	0,00 %
TIETÖYHTEISKUNTA	6	1170800	3,84 %	14	9076461	9,91 %	2	747413	2,65 %	10	14825799	14,94 %
10 Teleinfrastruktuurit	0	0	0,00 %	1	160000	0,17 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
11 Tieto- ja viestintäteknologiat	1	36625	0,12 %	0	0	0,00 %	1	353643	1,25 %	1	667000	0,67 %
13 Kansalaisille tarkoitetut palvelut ja sovellukset	5	1134175	3,72 %	12	8766461	9,57 %	1	393770	1,39 %	9	14158799	14,27 %
14 Pk-yrityksille tarkoitetut palvelut ja sovellukset	0	0	0,00 %	1	150000	0,16 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
LIIKENNE	4	748898	2,45 %	16	14234897	15,54 %	3	403930	1,43 %	16	4639459	4,67 %
16 Rautatiet	0	0	0,00 %	1	28000	0,03 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %

17 Rautatiet (Euroopan laajuinen rataverkko)	0	0	0,00 %	2	4956308	5,41 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
22 Kansalliset tiet	0	0	0,00 %	3	2444589	2,67 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
23 Alueelliset/paikalliset tiet	0	0	0,00 %	4	3568340	3,90 %	1	45000	0,16 %	4	1385683	1,40 %
24 Pyörätiet	1	261398	0,86 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	3	501000	0,50 %
25 Kaupunkiliikenne	0	0	0,00 %	5	2877660	3,14 %	0	0	0,00 %	2	561800	0,57 %
26 Multimodaaliliikenne	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	5	1848692	1,86 %
28 Älykkäät liikennejärjestelmät	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	1	209160	0,74 %	0	0	0,00 %
29 Lentoasemat	1	205500	0,67 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	1	222284	0,22 %
30 Satamat	2	282000	0,92 %	0	0	0,00 %	1	149770	0,53 %	1	120000	0,12 %
31 Sisävesiliikenne (alueellinen ja paikallinen)	0	0	0,00 %	1	360000	0,39 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
ENERGIA	2	470000	1,54 %	1	295125	0,32 %	0	0	0,00 %	4	1317410	1,33 %
39 Uusiutuva energia: Tuulivoima	1	320000	1,05 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
41 Uusiutuva energia: Biomassa	1	150000	0,49 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
43 Energiatehokkuus	0	0	0,00 %	1	295125	0,32 %	0	0	0,00 %	4	1317410	1,33 %
YMPÄRISTÖNSUOJELU JA RISKIEN EHKÄISY	21	4559601	14,94 %	41	14750376	16,10 %	28	2225082	7,88 %	30	32377087	32,62 %
44 Kotitalous- ja teollisuusjätteenkäsittely	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	5	2425422	2,44 %
45 Vedenkäsittely- ja jakelu (juomavesi)	0	0	0,00 %	6	1796085	1,96 %	0	0	0,00 %	1	882000	0,89 %
46 Jätevedenkäsittely	0	0	0,00 %	8	1037064	1,13 %	2	116449	0,41 %	2	20584412	20,74 %
48 Kokonaisvaltainen ympäristön pilaantumisen estäminen ja vähentäminen	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	1	140000	0,50 %	0	0	0,00 %
49 Ilmanmuutoksen lieventäminen ja siihen sopeutuminen	3	789333	2,59 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
51 Biologisen monimuotoisuuden ja luonnonsuojelun edistäminen	1	81000	0,27 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
53 Saastuttamattoman kaupunkiliikenteen edistäminen	5	1251251	4,10 %	0	0	0,00 %	7	0	0,00 %	0	0	0,00 %
54 Muut ympäristönsuojelu- ja riskinehkäisytoimenpiteet	12	2438017	7,99 %	27	11917227	13,01 %	18	1968633	6,97 %	22	8485253	8,55 %
MATKAILU	21	6246016	20,47	35	43211578	47,18	25	16306108	57,74	65	33117377	33,37

55	Luonnonvarojen edistäminen	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	1	6411730	22,70 %	0	0	0,00 %
56	Luonnonperinnön suojeleminen ja kehittäminen	1	209000	0,68 %	0	0	0,00 %	17	2505828	8,87 %	10	0	0,00 %
57	Muu tuki matkailupalvelujen kehittämiseksi	20	6037016	19,78 %	35	43211578	47,18 %	7	7388550	26,16 %	55	33117377	33,37 %
KULTTUURI		17	10536158	34,52 %	15	5647928	6,17 %	22	4475380	15,85 %	18	10557140	10,64 %
58	Kulttuuriperinnön suojeleminen ja säilyttäminen	12	4279158	14,02 %	5	1829172	2,00 %	11	2457800	8,70 %	2	943900	0,95 %
59	Kulttuuri- ja infrastruktuurin kehittäminen	1	1050000	3,44 %	4	1105949	1,21 %	3	400000	1,42 %	11	5695000	5,74 %
60	Muu tuki kulttuuripalvelujen kehittämiseksi	4	5207000	17,06 %	6	2712807	2,96 %	8	1617580	5,73 %	5	3918240	3,95 %
KAUPUNKI JA MAASEUTUALUEIDEN UUDISTAMINEN		6	2168336	7,11 %	1	71340	0,08 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
61	Kokonaisvaltaiset kaupunki- ja maaseutualueiden uudistamiseksi	6	2168336	7,11 %	1	71340	0,08 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
HEIKKOMASSA ASEMASSA OLEVIA HENKILÖIDEN SOS. OSALLISUUDEN PARANTAMINEN		1	35000	0,11 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
71	Keinot heikommassa asemassa olevien yhteiskuntaan integroimiseksi ja uudelleen työllistämiseksi	1	35000	0,11 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
INVESTOINTI SOSIAALISEEN INFRASTRUKTUURIIN		2	1347742	4,42 %	5	3371340	3,68 %	2	1611556	5,71 %	1	332043	0,33 %
75	Koulutusinfrastruktuuri	0	0	0,00 %	1	157830	0,17 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
76	Terveydenhuollon infrastruktuuri	0	0	0,00 %	1	2089810	2,28 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %
79	Muu sosiaalinen infrastruktuuri	0	0	0,00 %	1	215000	0,23 %	1	1230118	4,36 %	0	0	0,00 %
80	Kumppanuuksien, sopimusten ja aloitteiden edistäminen asiaankuuluvien sidosryhmien verkostoitumisen kautta	0	0	0,00 %	2	908700	0,99 %	1	381438	1,35 %	1	332043	0,33 %
81	Mekanismit, joilla kehitetään	2	1347742	4,42 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %	0	0	0,00 %

suunnittelua, seuranta ja
arviointia

84 30518155 100 % 130 91589945 100 % 93 28241505 100 % 149 99246213 100 %

Liite 3. Hankkeiden jakauma hakijaorganisaatiokohtaisesti

Ammatillinen oppilaitos	Ammattikoulu	Järjestö tai yhdistys	Kunta	Kunta-yhtymä	Maakuntaliitto	Muu	Muu yhteisö	Säätiö	Tutkimuslaitos	Valtion liikelaitos	Valtion viranomainen	Yliopisto	Yritys
-------------------------	--------------	-----------------------	-------	--------------	----------------	-----	-------------	--------	----------------	---------------------	----------------------	-----------	--------

TUTKIMUS JA TEKNOLOGINEN KEHITTÄMINEN, INNOVOINTI JA YRITTÄJYYS

	0	2	0	4	0	1	2	0	0	1	0	0	0	12
2 TKK -infrastruktuuri ja teknologian eri aloihin erikoistuneet osaamiskeskukset	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
3 Teknologian siirto ja yhteistyöverkostojen kehittäminen	0	1	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	5
5 Edistyneet tukipalvelut yrityksille ja yritysryhmille	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
6 Tuki pk-yrityksille ympäristön kannalta suotuisten tuotteiden ja tuotantomenetelmien edistämiseksi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
7 Investointi suoraan tutkimukseen ja innovointiin liittyviin yrityksiin	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8 Muu investointi yrityksiin	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9 Muut toimenpiteet tutkimukseen ja innovointiin liittyviin yrityksiin	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

TIETOYHTEISKUNTA

	0	5	6	9	4	1	2	0	1	0	0	0	1	3
10 Teleinfrastruktuurit	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
11 Tieto- ja viestintäteknologiat	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13 Kansalaisille tarkoitetut palvelut ja sovellukset	0	4	5	9	2	0	2	0	1	0	0	1	3	
14 Pk-yrityksille tarkoitetut palvelut ja sovellukset	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

LIIKENNE

	0	0	0	20	0	0	0	0	0	0	1	18	0	0
16 Rautatiet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
17 Rautatiet (Euroopan laajuinen rataverkko)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0

22 Kansalliset tiet	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
23 Alueelliset/paikalliset tiet	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0
24 Pyörätiet	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
25 Kaupunkiliikenne	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26 Multimodaaliliikenne	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
28 Älykkäät liikennejärjestelmät	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
29 Lentoasemat	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30 Satamat	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
31 Sisävesiliikenne (alueellinen ja paikallinen)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
ENERGIA	0	0	0	2	1	1	0	0	0	1	0	0	0	2
39 Uusiutuva energia: Tuulivoima	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
41 Uusiutuva energia: Biomassa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
43 Energiategokkuus	0	0	0	2	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0
YMPÄRISTÖNSUOJELU JA RISKIEN EHKÄISY	0	2	10	52	5	1	3	2	3	3	0	22	9	8
44 Kotitalous- ja teollisuusjätteenkäsittely	0	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1
45 Vedenkäsittely- ja jakelu (juomavesi)	0	0	1	2	0	0	2	1	0	0	0	0	0	1
46 Jätevedenkäsittely	0	0	1	7	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3
48 Kokonaisvaltainen ympäristön pilaantumisen estäminen ja vähentäminen	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
49 Ilmanmuutoksen lieventäminen ja siihen sopeutuminen	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
51 Biologisen monimuotoisuuden ja luonnonsuojelun edistäminen	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
53 Saastuttamattoman kaupunkiliikenteen edistäminen	0	0	0	4	0	0	0	0	1	2	0	3	2	0
54 Muut ympäristönsuojeluriskinehkäisytoimenpiteet	0	2	8	34	2	1	1	1	2	1	0	18	6	3
MATKAILU	2	3	14	77	3	1	2	1	5	1	3	19	1	14

55	Luonnonvarojen edistäminen	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
56	Luonnonperinnön suojeleminen ja kehittäminen	0	0	5	14	0	0	0	1	1	0	1	6	0
57	Muu tuki matkailupalvelujen kehittämiseksi	2	3	8	63	3	1	2	0	4	1	2	13	1
KULTTUURI		1	1	12	38	2	1	3	3	5	0	1	2	2
58	Kulttuuriperinnön suojeleminen ja säilyttäminen	0	1	5	15	1	0	0	3	2	0	0	2	1
59	Kulttuuri-infrastruktuurin kehittäminen	1	0	2	12	0	0	2	0	1	0	0	0	1
60	Muu tuki kulttuuripalvelujen kehittämiseksi	0	0	5	11	1	1	1	0	2	0	1	0	0
KAUPUNKI MAASEUTUALUEIDEN UUDISTAMINEN		0	0	1	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0
61	Kokonaisvaltaiset hankkeet kaupunki- ja maaseutualueiden uudistamiseksi	0	0	1	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0
HEIKKOMASSA ASEMASSA OLEVIEN HENKILÖIDEN OSALLISUUDEN PARANTAMINEN		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71	Keinot heikommassa asemassa olevien yhteiskuntaan integroimiseksi ja uudelleen työllistämiseksi	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
INVESTOINTI SOSIAALISEEN INFRASTRUKTUURIIN		1	0	1	4	1	1	0	0	0	0	0	0	1
75	Koulutusinfrastruktuuri	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
76	Terveystieteiden infrastruktuuri	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
79	Muu sosiaalinen infrastruktuuri	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
80	Kumppanuusien, sopimusten ja aloitteiden edistäminen asiaankuuluvien sidosryhmien verkostoitumisen kautta	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1

81 Mekanismit, joilla
kehitetään
suunnittelua, seuranta ja
arviointia

0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

YHTEENSÄ	5	13	44	210	17	7	12	6	14	6	5	61	14	42
----------	---	----	----	-----	----	---	----	---	----	---	---	----	----	----